

SYNKKÄ TURISMI ILMIÖNÄ

Mikä synkässä turismissa kiehtoo?

TEKIJÄT Eskelinen Senja
 Hämäläinen Tero

Koulutusala Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	
Tutkinto-ohjelma Matkailu- ja ravitsemisalan tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Senja Eskelinen, Tero Hämäläinen	
Työn nimi Synkkä turismi ilmiönä	
Päiväys 1.12.2021	Sivumäärä/Liitteet 45/7
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Travaledu-kirjat	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Ympäri maailmaa on paikkoja, joissa on tapahtunut hirveitä asioita. Osa näistä paikoista on muovautunut ajan kuluessa turistikohteiksi. Tällaista matkailun muotoa kutsutaan synkäksi turismiksi (eng. dark tourism). Yleensä synkän turismin kohteet liittyvät jollain tavalla kuolemaan, katastrofeihin, kärsimykseen tai kauhuun. Kohteisiin lukeutuu laajalla skaalalla niin leikkimieliset kauhukierrokset kuin keskitysleiritkin. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään synkän turismin historiaa ja perehdytään Philip R. Stonen kehittämiin synkän turismin tuote- ja aktiviteettikategorioihin sekä synkkyysasteikkoon. Lisäksi teoriaosuudessa esitellään synkän turismin kohteita sekä käsitellään aiheen eettisyyttä.</p> <p>Tämän opinnäytetyön keskeisenä tavoitteena oli selvittää synkän turismin vetovoimatekijöitä eli niitä tekijöitä, jotka saavat ihmiset kiinnostumaan synkän turismin kohteista. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena ja kyselylomake koostui pääosin standardoiduista monivalintakysymyksistä. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin Webropol-kyselyä, joka lähetettiin sähköpostitse kaikille Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille sekä jaettiin kolmeen eri Facebook-ryhmään vapaasti vastattavaksi.</p> <p>Kyselyyn vastasi yhteensä 878 ihmistä. Tuloksista kävi ilmi, että synkän turismin vetovoimatekijät vaihtelivat kohteesta riippuen. Etenkin synkän turismin eri kategorioihin kuuluvien kohteiden välillä oli huomattavissa eroja niin vetovoimatekijöiden, kuin muidenkin muuttujien välillä. Tutkimuksen perusteella yleisesti katsottuna kohteen historia on yksi suurimmista vetovoimatekijöistä synkän turismin kohteissa. Kaikessa monimuotoisuudessaan synkkä turismi on kompleksi aihe, sillä siihen liittyy niin vahvasti ihmisten omat kokemukset ja tunteet.</p>	
Avainsanat Dark tourism, synkkä turismi, turismi, matkailuilmiö, matkailun vetovoimatekijät	

Field of Study Tourism, Catering and Domestic Services	
Degree Programme Degree Programme in Tourism and Hospitality Management	
Author(s) Senja Eskelinen, Tero Hämäläinen	
Title of Thesis Dark tourism as a phenomenon	
Date 1.12.2021	Pages/Appendices 45/7
Client Organisation /Partners Traveledu-kirjat	
<p>Abstract</p> <p>There are places around the world where horrendous events have taken place. With time, some of these places have turned into tourist attractions. This form of tourism is known as dark tourism. The attractions of dark tourism are usually related to death, catastrophes, suffering or horror in some way. There is a large scale of attractions, and they vary from playful horror tours to concentration camps. In the theory section of the thesis, the history of dark tourism is going to be looked at as well as dark tourism's product and activity categories, and the dark tourism spectrum developed by Philip R. Stone. Additionally, dark tourist attractions and the ethics of this type of tourism are going to be considered in the theory section.</p> <p>The main focus of this thesis is to examine the appeal of dark tourism, more precisely the factors that cause people to be interested in dark tourist attractions. The research was carried out using quantitative methods and the questionnaire used mainly composed of standardized multiple choice questions. The collection method used was a Webropol questionnair that was sent by email to all students at the Savonia University of Applied Sciences and shared to three different Facebook groups to be freely answered.</p> <p>The questionnaire was answered by 878 people. From the results, it can be concluded that the appeal of dark tourist attractions varies depending on the tourist attraction. There are significant differences particularly between the different categories of dark tourist attractions in terms of appeal as well as other variables. According to the questionnaire, in general, the history of the dark tourist attraction is one of the main causes of the appeal of dark tourism. In all its diversity, dark tourism is a complex topic because it is closely related to people's own experiences and feelings.</p>	
<p>Keywords dark tourism, tourism, tourism phenomenon, attraction factors of tourism</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	SYNKKÄ TURISMI	7
2.1	Synkkä turismi ja sen historia	7
2.2	Synkän turismin luokittelu	7
2.2.1	Synkän turismin väriasteikko	8
2.2.2	Seitsemän tuotekategoriaa	9
2.2.3	Viisi aktiviteettikategoriaa	13
2.3	Synkät matkakohteet	15
2.3.1	Pariisin katakombit, Ranska	16
2.3.2	Auschwitz-Birkenau, Puola	16
2.3.3	Euroopan murhattujen juutalaisten muistomerkki, Saksa	16
2.3.4	Tšernobyl, Ukraina	16
2.3.5	Kohteet synkän turismin väriasteikolla	17
2.4	Eettisyys	17
2.5	Motiivit ja psykologiset syyt	19
3	TUTKIMUSMENETELMÄ	21
3.1	Määrällinen tutkimus	21
3.2	Toteutus	22
3.3	Aineiston kerääminen ja analysointi	22
4	TUTKIMUKSEN TULOKSET	24
4.1	Vastaajien taustatiedot ja -kysymykset	24
4.1.1	Vastaajien taustatiedot	24
4.1.2	Synkän turismin aiheeseen johdattavat kysymykset	25
4.2	Vastauspolut	26
4.3	Synkän turismin kohteissa vierailleet ja vierailemaan haluavat vastaajat	29
4.3.1	Valitun kohteen vetovoimatekijät	29
4.3.2	Koetut tunteet synkän turismin kohteessa	31
4.3.3	Missä näistä synkän turismin kohteista vierailisit mieluiten?	34
4.3.4	Synkän turismin vetovoimatekijät	34
4.4	Vastaajat, jotka eivät halua vierailla synkän turismin kohteissa	35
4.5	Taustatekijöiden vertailu	36

4.5.1	Sukupuolten väliset erot vetovoimatekijöissä	36
4.5.2	Ikäryhmien väliset erot vetovoimatekijöissä	37
4.5.3	Koulutusasteiden väliset erot vetovoimatekijöissä	38
5	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	40
6	POHDINTA.....	41
6.1	Tutkimuksen eettisyys	41
6.2	Tutkimuksen luotettavuus.....	41
6.3	Oman työskentelyn ja työn arviointi	42
	LÄHTEET	44
	LIITE 1: SAATEKIRJE	46
	LIITE 2: KYSELY	47

1 JOHDANTO

Ympäri maailmaa on useita kohteita, joissa on tapahtunut hirvittäviä asioita joko kaukana menneisyydessä tai ihan meidän lähihistoriassamme. Tällaisia tapahtumia voivat olla esimerkiksi terrori-isku, kansanmurha, luonnonkatastrofi tai sota. Kohteet, joissa on tapahtunut tämän kaltaisia katastrofeja ja koettu kuolemaa, lukeutuvat synkän turismin skaalaan ja tunnetuiksi tullessaan niistä muovautuu turistien suosimia matkakohteita. Tämän kaltainen turismi on dark tourismia eli suomalaisittain synkkää turismia. Synkkä turismi ei ole ilmiönä uusi, mutta vasta 1990-luvulla tälle kehitettiin oma termi.

Tässä opinnäytetyössä käydään läpi synkkää turismia ilmiönä, sekä sen historiaa. Tarkoituksena on kartuttaa tietoa oppikirjamateriaaleihin. Synkkä turismi valikoitui tämän opinnäytetyön aiheeksi, sillä se on aiheena mielenkiintoinen tutkia ja erilaiset synkän turismin kohteet ovat meidän kohdelistallamme aina matkustellessa. Aikaisempia aiheesta tehtyjä suomenkielisiä tutkimuksia ei juurikaan ole tehty. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa lisää tietoa synkästä turismista sekä selvittää, mikä ihmisiä kiehtoo synkässä turismissa ja millaisia kokemuksia ihmisillä on synkän turismin kohteista.

Opinnäytetyössä käsitellään synkkää turismia laajasti perehtyen etenkin sen eri luokittelutapoihin ja kategorisointiin, sillä se on yksi tärkeimmistä avainasioista tarkasteltaessa ja tutkittaessa synkkää turismia ilmiönä. Työssä esitellään myös erikseen synkän turismin kohteita ja paneudutaan niihin määritellen niiden synkkyyssaste, sekä synkän turismin kategoriat. Tutkimusta alustuen syvennytään synkkää turismia kuluttavien henkilöiden motiiveihin ja psykologisiin syihin vierailta kyseisissä kohteissa. Tarkastelemme lisäksi myös synkän turismin eettisyyttä, joka on hyvin moniulotteista.

Tutkimus toteutetaan kvantitatiivisella eli määrällisellä tutkimusmenetelmällä. Tutkimusta varten tehtyä kyselyä jaetaan laajasti sähköpostia ja Facebookia apuna käyttäen, jotta tutkimuksesta saataisiin mahdollisimman kattava ja luotettava. Kyselyn avulla tarkoituksena on selvittää, mitkä tekijät saavat ihmiset valitsemaan matkakohteikseen synkkään turismiin luettavia kohteita eli selvittää synkän turismin vetovoimatekijöitä, sekä saada selville, mitkä ovat ihmisten motiivit vierailta kyseisissä paikoissa. Tarkastelemme myös eri synkän turismin kohteissa vierailneiden henkilöiden tunteita kohteissa vieraillessa.

Lisäksi vertailemme ja etsimme eroavaisuuksia tutkimustulosten avulla synkän turismin eri kategorioihin kuuluvien kohteiden välillä koettavissa tunteissa, vierailuiden motiiveissa ja vetovoimatekijöissä.

2 SYNKKÄ TURISMI

Synkällä turismilla tarkoitetaan kuolemaan, katastrofeihin, kauhuun ja kärsimykseen assosioitavia kohteita, joissa turistik vierailevat. Monissa synkän turismin kohteissa on tapahtunut pahoiksi koettavia tekoja ja tapahtumia, joiden vuoksi kohteisiin liittyy myös pahuuden ulottuvuus. (Hovi 2011, 182.) Tässä luvussa avataan synkän turismin teoriaa ja syvennyttään synkän turismin historiaan ja synkän turismin eri kategorioihin, joihin eri synkän turismin kohteet voidaan jaotella. Synkän turismin eettisyyttä ja motiiveja vierailla kohteissa tarkastellaan myös tässä luvussa.

2.1 Synkkä turismi ja sen historia

Dark tourism termin suuremmalle yleisölle esittelivät tutkijat Foley ja Lennon vuonna 1996 kirjassaan *Dark Tourism: The Attraction of Death and Disaster*. Niin suomeksi kuin englanniksikin dark tourismille on useita eri termejä, mutta englanniksi vakiintuneimmat termit ovat dark tourism ja thanatourism. Dark tourism on kuitenkin näistä kahdesta yleisimmin käytetty. Siitä huolimatta, että synkän turismin termistö on tullut tunnetuksi vasta viimeisen 25 vuoden aikana, ovat synkkään historiaan tai nykyisyyteen liittyvät paikat olleet ihmisten matkakohteita niin kauan kuin turismi on ollut olemassa. A.V. Seatonin mukaan, joka lanseerasi termin thanatourism 1990-luvulla, synkän turismin juuret tulevat 1700- ja 1800-lukujen romantiikasta. Romantiikan aikaan nykyajan synkkään turismiin verrattavia matkoja tehtiin mm. Waterloon taistelun tapahtumapaikalle sekä Pompeijin raunio-kaupunkiin.

Toisaalta synkän turismin juuret voidaan nähdä vielä paljon tätäkin kauempana. Esimerkiksi Rooman ajan gladiaattorinäytöksetkin voidaan lukea synkäksi turismiksi, kuten myös keskiajan julkiset teloitukset. Nykyajan turismin lisääntyessä 1900-luvun puolivälistä lähtien synkän turismin kohteiden kysyntä ja tarjonta ovat kasvaneet jatkuvasti. Erilaisia synkän turismin kohteita on löydettävissä ympäri maailmaa ja kohteiden ”teemat” vaihtelevat laidasta laitaan; leikkimielisistä kauhutaloista, kuolleiden julkisuuden henkilöiden haudoista, holokaustin aikaisiin kuolemanleireihin, terrori-iskujen kohteisiin sekä suuriin maailmaa koskettaneisiin katastrofeihin. (Sharpley & Stone 2009, 5-11; Hovi 2011, 182-183.) Kaikki synkän turismin kohteet on mahdollista kategorisoida useammallakin eri tavalla, joista kolmeen eri tapaan perehdytään tarkemmin seuraavassa luvussa.

2.2 Synkän turismin luokittelu

Synkkiä matkakohteita voidaan jaotella ja eritellä eri tavoilla. Tyypillisimmät tavat eritellä kohteita on sijoittaa kohteet synkän turismin väriasteikolle, jossa voidaan jaotella kohteet valoisimmista synkimpiin. Toinen tapa on jakaa kohteet kategorioittain synkän turismin tuotteina tai synkän turismin aktiviteetteina. Myös edellä mainitut kategoriat on mahdollista asettaa synkän turismin väriasteikolle. Nämä erilaiset kohteiden sijoitusmenetelmät auttavat tarkastelemaan synkkää turismia syvemmin eri näkökulmista. Tämän luvun alaotsikoissa tarkastellaan näitä kolmea merkittävää tapaa eritellä synkkää turismia.

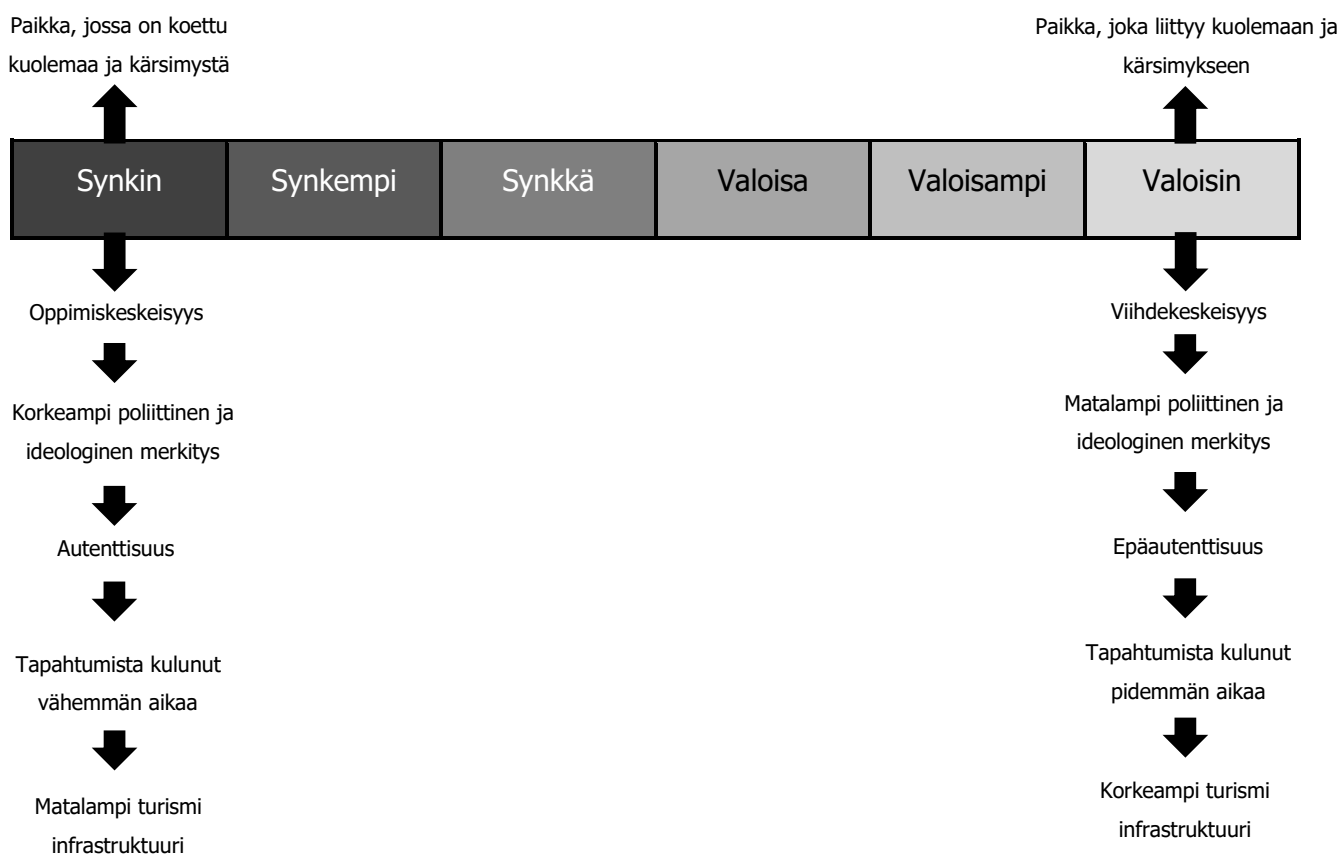
Synkässä turismissa on myös niin kutsuttuja alalajeja, mutta nämä vaihtelevat valtavasti ja niistä tietoa etsimällä löytyy kymmeniä eri alalajeja, kuten kansanmurha-, katastrofi-, vankila-, suru-, holo-

kausti-, mielisairaala-, hautaturismi, sekä ydinvoimaan ja ydinaseisiin liittyvä turismi. Tässä opinnäytetyössä ei kuitenkaan perehdytä alalajeihin kovinkaan tarkkaan, sillä opinnäytetyön kannalta on oleellisempiakin tapoja kategorisoida synkkää turismia, kuin alalajien avulla. Alalajeja kuitenkin sivutaan luvussa 2.3.

2.2.1 Synkän turismin väriasteikko

Useiden tutkijoiden, kuten Stonen ja Sharpleyn, mukaan synkän turismin kohteita voidaan sijoittaa eri tasolle niin sanotulla synkän turismin asteikolla. Asteikko muodostetaan kyseisten kohteiden ”pahuuden” mukaan eli asetetaan kohteet joko synkkään tai valoiseen päähän asteikolla tai johonkin siltä väliltä. Vaikka asteikko onkin vain suuntaa antava, antaa se mahdollisuuden tarkastella ilmiötä ja sen eri tyylejä tarkemmin. (Hovi 2011, 186-189)

Esimerkiksi Auschwitz-Birkenaun tuhoamisleiri, joka on paikka, jossa on tapahtunut hirmutekoja, on synkkyydeltään synkän turismin skaalan hyvin synkässä päässä, kun taas Washington D.C.:ssä sijaitseva Holocaust Memorial Museum, joka tietysti assosioidaan samaisten hirmutekojen kanssa, mutta ei ole kuitenkaan Auschwitz-Birkenaun autenttisuuteen verrattuna saman tasoinen, sijoittuu synkkyydsasteeltaan valoisammalle tasolle kuin Auschwitz-Birkenau. Kaikista synkimmän asteen synkkäksi matkailuksi voidaan laskea myös parantumattomasti sairaiden ihmisten matkat Sveitsiin, jossa Dignitas niminen järjestö toteuttaa laillisia eutanasioita. (Sharpley & Stone 2009, 18-22)

Kuva 1. Synkän turismin väriasteikko (mukaillen Stone 2006, 151)

Synkän turismin väriasteikko on hyvä tapa jaotella erilaisia synkän turismin kohteita, mutta siitä huolimatta on hyvä muistaa, että joitain kohteita saattaa olla haastavampaa asettaa asteikolla tiettyyn kohtaan ja tarkastelijasta riippuen sama kohde saattaa sijoittua hieman eri kohdalle. Asteikko antaa kuitenkin hyvää osviittaa kohteiden sijoittamista varten.

2.2.2 Seitsemän tuotekategoriaa

Vuoden 2006 julkaisussaan tutkija Philip R. Stone luokittelee synkän turismin kohteita seitsemään eri tuotekategoriaan. Kyseiset kategoriat esitellään tarkemmin tässä luvussa. Jokaisessa kategoriassa kerrotaan myös mihin kohtaan synkän turismin väriasteikolla kategoriassa käsiteltävät tuotetyypit sijoittuvat.

1) Synkät huvipuistot "Dark Fun Factories"

Tähän kategoriaan luetaan vierailukohteet, nähtävyydet, sekä kierrokset, joissa on vahva painopiste itse viihteessä ja kaupallisuudessa. Synkät huvipuistot on luotu vierailijoita varten. Viihteestä huolimatta vierailijoille esitellään näissä kohteissa joko todellisia tai keksittyjä kuolemaan tai muuhun makaaberiin liittyviä tapahtumia. Tällaiset kohteet sijoittuvat aiemmin mainitun synkän turismin synkkyyksasteikon valoisimpaan päähän. (Stone 2006, 152-153)

The Dungeons kuuluu tähän tuotekategoriaan. The Dungeons on yleisnimitys eri kaupungeissa toimiville leikkimielisille kauhukierroksille. Näitä kierroksia järjestetään yhdeksässä eri kaupungissa Euroopan sisällä, näistä tunnetuin ja ensimmäisenä perustettu on The London Dungeon. (The Dungeons 2021.) Jokaisen kaupungin kierros eroaa toisista, sillä niiden tarina on aina rakennettu kulkemaan kyseisen kaupungin synkimmän historian ympärille. Esimerkiksi The London Dungeonin kierroksella perehdytään teatraalisuuden avulla mustaan surmaan, sekä Lontoossa riehuneen sarjamurhaaja Viiltäjä-Jackin hirmutekoihin. (Stone 2006, 153) Kierroksilla on mukana esiintymässä ja ohjaamassa näyttelijöitä, ja myös vierailijoita otetaan mukaan "esiintymään" eli kierrokset ovat hyvin interaktiivisia.

2) Synkät näyttelyt "Dark Exhibitions"

Tähän kategoriaan luetaan näyttelyt ja muut kohteet, joiden painopiste on koulutuksessa ja potentiaalisissa oppimismahdollisuuksissa. Museot, joissa esitellään kuolemaan tai johonkin muuhun makaaberiin liittyviä aiheita, kuuluvat yleensä tähän kategoriaan. Synkkien huvipuistojen tarjotessa enemmänkin viihdepohjaisia tuotteita, synkkien näyttelyiden tuote esittelee kuolemaan ja kärsimykseen liittyviä aiheita muisto- ja oppimistarkoituksessa. Vaikka synkät näyttelyt ovat synkkiä huvipuistoja vakavampia kohteita ja täten sijoittuvat synkkyyksasteikolla synkkiä näyttelyitä synkempään osaan, on niillä kuitenkin myös kaupallisia tavoitteita, sillä yleensä ne on rakennettu varta vasten näyttelyn esillepanoa varten turisteille. Synkät näyttelyt eivät yleensä sijaitse itse tapahtumapaikalla, eli kohde ei ole niin sanotusti autenttinen. (Stone 2006, 153)

3) Synkät tyrmät "Dark Dungeons"

Synkät tyrmät ovat kohteita, jotka esittelevät historiallisia rikoslakeja sekä mahdollisesti niiden toimeenpanomenetelmiä. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi vankilat ja oikeustalot. Synkät tyrmät kohteina ovat sellaisia, joiden alkuperäinen tarkoitus ei ole turisteja varten, vaan niistä on vasta ajan saatossa tullut turistinähtävyyksiä. Synkät tyrmät sijoittuvat synkkyyssasteikon keskivaiheille, mutta kohteesta riippuen ne saattavat sisältää keskitasoa valoisampaa tai hieman synkempää materiaalia. (Stone 2006, 154)

Tallinnassa sijaitseva Patarein vankila (Kuva 2.) kuuluu ehdottomasti synkkien tyrmien kategori-
aan. Rakennus toimi vankilana vuosina 1919-2002. Parhaiten vankila tunnetaan sen historiasta Neuvostoliiton aikaisena vankilana, jonne vangittiin syyttömiä ihmisiä ideologisin perustein. Patarein vankilan "Kommunismi on vankila" -näyttelyalue koostuu eri osastojen vankiselleistä, pesuhuoneesta, käytävistä, vankien ulkoilualueesta, vankien kuulustelu-, valokuvaus- ja tutkintahuoneista, henkilökunnan tiloista, sekä teloitushuoneesta. (Visit Tallinn) Myös esimerkiksi Yhdysvalloissa sijaitseva Alcatrazin vankila kuuluu tähän kategoriaan. Alcatraz onkin yksi maailman suosituimmista vankilakohteista.

Kuva 2. Patarein vankilan julkisivu, Tallinna (Kuva: Senja Eskelinen, 2020)

4) Synkät leposijat "Dark Resting Places"

Synkät leposijat -kategoria keskittyy hautausmaiden ja hautojen tuotteistamismahdollisuuteen synkän turismin kohteina. Synkkien leposijojen painopiste on useimmiten historiassa ja hautausmaiden arkkitehtuurissa. Tähän kategoriaan lukeutuvat kohteet sijoittuvat myös keskivaiheille synkän turismin asteikolla ja lisäksi kohteesta riippuen siinä voi olla elementtejä niin valoisammalta kuin synkem-

mältäkin puolelta asteikkoa. Synkät leposijat mahdollistavat kuolleiden muistamisen ja kunnioittamisen, mutta osa tämän kategorian tuotekohteista on alkanut omaksua enemmänkin synkkien huiipuistojen mainostamis- ja viihde-etiikkaa omakseen. Esimerkiksi Hollywoodissa sijaitsevat ”Dearly Departed” -kierrokset, jotka perustuvat Hollywoodin eliitin haudoilla vierailuun. Kyseisiä kierroksia mainostetaan sensaatiohakuiseen tyyliin, jolloin ne sijoittuvat valoisammalle asteikolle, kuin muut synkkien leposijojen kategoriaan kuuluvat kohteet. (Stone 2006, 154-155.)

Pariisissa sijaitseva, kaupungin suurin, 44 hehtaarin kokoinen hautausmaa Père-Lachaise on suosittu turistikohte ja siellä vierailee vuosittain noin kaksi miljoonaa ihmistä. Père-Lachaise kuuluu synkkien leposijojen kategoriaan. Kyseisessä kohteessa voi ihastella erilaisten aikakausien hautatyylejä, kuten goottilaisia hautoja ja muinaisia mausoleumeja. Hautausmaalle on haudattuna useita kuuluisuuksia kuten Jim Morrison, Edith Piaf ja Oscar Wilde, joiden haudat ovat suosittuja vierailukohteita. (Paris – Convention and Visitors Bureau) Samaan kategoriaan kuuluu myös Kööpenhaminassa sijaitseva Assistensin hautausmaa, jonne on haudattu tunnettu lastenkirjailija H.C. Andersen. Assistensin hautausmaalle on haudattu myös monia muita tunnettuja tanskalaisia, mutta ainoastaan H.C. Andersenin hautaa kohti on asetettu opastuskylttejä, jotta haudalle löytäisi helpommin.

Kuva 3. H.C. Andersenin hauta, Assistensin hautausmaa, Kööpenhamina (Kuva: Senja Eskelinen, 2021)

5) Synkät pyhäköt "Dark Shrines"

Synkät pyhäköt ovat kohteita, jotka keskittyvät äskettäin kuolleiden ihmisten muistamiseen ja kunnioittamiseen. Kohteessa, jossa esimerkiksi julkisuuden henkilö on kuollut, muilla tavoin ihmisten tietoon tullut kuolema tai muu surullinen asia kuten kouluammuskelu on tapahtunut, voidaan usein nähdä "kukkameri". Tällä tavoin surijat osoittavat kunnioitustaan ja osanottoaan kuolleiden poismenoa kohtaan. Myös media uutisoi usein kyseisessä kohteessa tapahtuneista asioista. Synkät pyhäköt ovat hyvin harvoin tarkoituksellisia turistikohteita, eivätkä ne kerää ihmisiä enää samalla mittakavalla, kun tapahtumasta on kulunut enemmän aikaa. Tämän kategorian vierailukohteet sijoittuvat synkkyydeltään keskitasoa synkempään osaan synkän turismin väriasteikolla. (Stone 2006, 155)

Yksi tunnetuimmista tapauksista, joka kuuluu tähän kategoriaan, on prinsessa Dianan kuolema vuonna 1997, jonka johdosta miljoonat ihmiset vierailivat Lontoossa sijaitsevan Kensingtonin Palatsin porttien edessä vieden sinne kukkia tai muita muistamisia osoittaakseen suruaan. Myös Englannin pikkukaupungista nimeltä Soham tuli hetkeksi aikaa synkän turismin kohde, kun siellä murhattiin kaksi pientä koulutyttöä. (Stone 2006, 155-156) Synkkien pyhäköiden lyhytkestoisista turismikohteista voidaan tehdä pitkäkestoisia, jolloin ne voivat siirtyä johonkin muuhun edellä mainittuun kategoriaan, esimerkiksi synkät näyttelyt -kategoriaan. (Stone 2006, 156)

6) Synkät konfliktialueet "Dark Conflict Sites"

Synkät konfliktialueet ovat usein sotaan liittyviä kohteita, kuten alueita, joissa on käyty sotaa eli kohteet ovat niin sanottuja taistelulenttiä. Tämän synkän turismin tuotekategorian kohteet ovat historiakeskeisiä ja opettavaisia, eikä niiden tarkoitus ole alun perin ollut turismi. Kuitenkin nykyään synkkiä konfliktialueita on alettu mainostaa enemmän ja tarkoitus on kasvattaa kävijämääriä kyseisissä kohteissa. Useat retkien järjestäjät tarjoavat palveluinaan opastettuja retkiä näihin kohteisiin. (Stone 2006, 156)

7) Synkät kansantuhoamisleirit "Dark Camps of Genocide"

Synkkien kansantuhoamisleirikohteiden pääteemana on yleensä kansanmurhat, hirmuteot ja katastrofit. Kyseiset kohteet, kuten Auschwitz-Birkenau, sijoittuvat synkän turismin väriasteikolla synkimpiin päähän. Synkät kansantuhoamisleirit ovat hyvin makaabereita kohteita ja tuottavat emotionaalisesti erittäin koskettavia kokemuksia niissä vieraileville henkilöille. Kyseiset kohteet sijaitsevat itse tapahtumapaikalla ja ovat tästä syystä erittäin autenttisia, verrattuna taas esimerkiksi synkkiin näyttelyihin, jotka sijaitsevat usein epäautenttisella paikalla. Synkät kansantuhoamisleirit kertovat kamottavaa tarinaa ihmisten kärsimyksestä sekä ihmisten hirmuteoista. Kohteisiin liittyy myös vahva poliittinen ideologia. (Stone 2006, 157)

2.2.3 Viisi aktiviteettikategoriaa

Tutkija Philip R. Stonen mukaan synkän turismin aktiviteetit voidaan jakaa viiteen pääkategoriaan. (Stone 2006, 149) Tässä luvussa esitellään kyseiset kategoriat sekä mainitaan esimerkkejä niihin kuuluvista synkän turismin kohteista.

Ensimmäiseen kategoriaan kuuluvat kohteet, joissa voi todistaa julkisen kuolemantuomion toimeenpanemista. Nykyään kuolemantuomio on käytössä verrattain harvassa valtiossa, joten mahdollisuus matkustaa seuraamaan julkista teloitusta on hankaloitunut menneeseen verrattuna. Samaiseen kategoriaan voidaan laskea kuuluvan lisäksi katastrofialueelle kohdistuva niin sanottu sensaatioturismi. Esimerkkinä katastrofikohteesta on Pompeiji. Pompeiji oli kaupunki täynnä ihmisiä ja elämää, kunnes vuonna 79 jKr. kaupungin vieressä sijaitseva tulivuori Vesuvius purkautui ja tuhosi koko kaupungin alleen. Pompeijin kaupungissa on tehty kaivauksia satojen vuosien ajan ja nykyään sen raunioilla voi käydä ihmettelemässä satojen vuosien takaisen kaupungin historiaa ja ihmiselämiä, jotka päättyivät äkillisesti (Stone 2006, 149, Yle 2019)

Kuva 4. Pompeijin kaivauksissa löydetystä miehestä tehty kipsivalos.

(Kuva: Senja Eskelinen 2019)

Toinen kategoria pitää sisällään massamurhien tai yksittäisten murhien tapahtumapaikat. Siihen sisältyy sotien taistelukenttiä esimerkiksi Toisen maailmansodan merkittävimpiin tapahtumiin lukeutuva Normandian maihinnousu ja etenkin sen tapahtumapaikka Omaha Beach, Ranskassa (Raivio 2014). Lisäksi tähän kategoriaan kuuluu keskitys- ja tuhoamisleirit esimerkiksi Auschwitz-Birkenau, kansanmurhien tapahtumapaikat, kuten Kambodžan kuoleman kentät sekä kohteet, joissa tunnetut

julkisuuden henkilöt ovat menettäneet henkensä esimerkiksi näyttelijä James Deanin kuolemaan johtaneen auto-onnettomuuden tapahtumapaikka. Myös tunnettujen murhien tapahtumapaikat sekä esimerkiksi sarjamurhaajien kotitalot lukeutuvat tähän kategoriaan. (Stone 2006, 149)

Kolmanteen kategoriaan voidaan katsoa lukeutuvan sellaisia kohteita, kuten muistomerkit, hautausmaat, kryptat sekä sotien muistomerkit. Esimerkki tällaisesta kohteesta on Roomassa sijaitseva Kapusiinimunkkien krypta (Kuva 5.) eli hautakammio, joka on koristeltu yli 4000 munkin luilla.

Kuva 5. Kapusiinimunkkien krypta, Rooma (Kuva: Senja Eskelinen, 2019)

Neljännän kategorian kohteet ovat sellaisia, joissa ei itsessään ole tapahtunut minkäänlaista kuolemaa tai kärsimystä, vaan ne pitävät sisällään todisteita kuolemasta sekä kuolemaan liittyvää symboliikkaa. Tällaisia kohteita ovat muun muassa museot, joissa on esillä sodissa käytettyjä aseita sekä näyttelyt, joiden teemana ovat kuolemaan tai siihen liittyvän symboliikan sisältävien tapahtumien rekonstruktiointi. Tällainen kohde on esimerkiksi Gdańskissa sijaitseva Toisen maailmansodan museo, jonka laajassa päänäyttelyssä paneudutaan tarkasti Toisen maailmansodan eri osa-alueisiin ja aikakausiin. Joitain tähän kategoriaan sisältyviä kohteita on kritisoitu siitä, että ne keskittyvät vain tiettyihin valittuihin teemoihin, jonka takia ne voivat mahdollisesti olla kokonaisuuden huomioon ottaen historiallisesti epätarkkoja. (Stone 2006, 149)

Kuva 6. Gdańskissa sijaitseva toisen maailmansodan museon päänäyttelyn ”The Horror of War” -osio

(Kuva: Senja Eskelinen 2020)

Viides kategoria koostuu kuoleman uudelleen näyttelemisestä tai simuloimisesta. Tämän kaltaiset näytelmät ovat olleet alun perin teemaltaan uskonnollisia, mutta viime vuosisadan aikana yhä suurempaa suosiota ovat kasvattaneet historian suurten ja tunnettujen taisteluiden uudelleen näytteleminen. (Stone 2006, 149.) Tällaisesta hyvänä esimerkkinä on Yhdysvaltojen sisällissodan tunnetuimpien taisteluiden uudelleennäyttelyt. Ne ovat olleet todella suosittuja varsinkin 1980- ja 1990-luvuilla, jolloin muun muassa Gettysburgin taistelun 135-vuotismuistopäivänä kyseisen taistelun uudelleennäyttelyyn osallistui arviolta jopa 30 000 näyttelijää sekä 50 000 katsojaa (Stole, 2018).

2.3 Synkät matkakohteet

Kuten sanottu, synkän turismin kohteita löytyy moneen eri lähtöön ja eri kohteet sijoittuvat eri kohtaan synkän turismin väriasteikolla. Tässä luvussa esitellään muutama synkän turismin kohde ja perehdytään tarkemmin siihen, kuinka synkkää turismia ne ovat ja sijoitetaan ne synkän turismin alalajeihin, joista oli maininta luvussa 2.2. Eri kohteita vertaillaan toistensa kanssa, jotta saadaan tuotua ilmi kohteiden eroja ja synkän turismin skaalaa.

2.3.1 Pariisin katakombit, Ranska

1700-luvulla Pariisin hautausmaista tuli terveysriskejä, ja ihmisten jäänteitä alettiin siirtää maan alle kivilouhosten ansiosta syntyneisiin luoliin. Pariisin katakombit ovat olleet vuodesta 1809 turistinähtävyyttä. Turistikierros katakombeissa on noin tunnin pituinen ja kattaa 1,5 kilometrin matkan Pariisin katutason alapuolella. Yhteensä tunneleita on kuitenkin yli 300 kilometrin matkalla. (Les Catacombes De Paris 2018.)

Pariisin katakombit kuuluvat synkän turismin alalajiin, jota kutsutaan hautaturismiksi. Hautaturismi keskittyy kuolleiden leposijoilla vierailuun. Kyseessä voi olla esimerkiksi kuuluisat hautausmaat, julisuuden henkilöiden haudat, sekä luutaide esimerkiksi Sedlecin luukirkko Tšekissä tai Kapusiinimunkkien krypta ja luukirkko Italiassa. (Dark Tourism.)

2.3.2 Auschwitz-Birkenau, Puola

Auschwitz-Birkenau oli suurin toisen maailmansodan ja holokaustin aikana toiminnassa olleista natsien keskitys- ja tuhoamisleireistä, jossa yli 1,1 miljoonaa ihmistä menetti henkensä (Auschwitz-Birkenau Memorial and Museum 2021). Auschwitz-Birkenau on nykyisin Unescon maailmanperintökohde ja avoinna turisteille. Saatavilla on opastettuja kierroksia, mutta aluetta on mahdollista tutkia myös itsenäisesti niin halutessaan.

Auschwitz-Birkenau voidaan sijoittaa kahteen synkän turismin alalajiin, joita ovat holokaustiturismi, sekä kansanmurhaturismi. Holokaustiturismi pitää sisällään keskitysleirit, entiset ghetot, natsien entiset tukikohdat, sekä esimerkiksi museot, jotka eivät ole itse tapahtumapaikalla, mutta, joissa esitellään holokaustin aikaisia tapahtumia. Esimerkkinä tällaisesta on holokaustimuseo, joka sijaitsee Washington D.C.:ssä. (Dark Tourism) Myös Amsterdamissa sijaitseva Anne Frankin talo kuuluu holokaustiturismin alalajiin. Kansanmurhaturismiin kuuluu nimensä mukaisesti kaikki kansanmurhat, eli se sisältää holokaustin lisäksi myös kaikki muut tapahtuneet kansanmurhat ja niiden tapahtumapaikat, sekä niistä kertovat museot. Esimerkiksi Kambodžan Kuoleman kentät on hyvin tunnettu kansanmurhaturismin kohde.

2.3.3 Euroopan murhattujen juutalaisten muistomerkki, Saksa

Euroopan murhattujen juutalaisten muistomerkki toisin sanoen holokaustimuistomerkki on nimensä mukaan pystytetty kunnioittamaan Euroopassa holokaustin aikana murhattujen juutalaisten muistoa. Muistomerkkin tarkoituksena on myös muistuttaa holokaustista ja pysyä varoituksena tuleville sukupolville. Muistomerkkiä suunniteltiin useita vuosia ja lopulta vuonna 2005 se valmistui Berliinin keskustaan kahden hehtaarin alueelle. Muistomerkki koostuu 2711 eri kokoisesta betonisesta laatasta. (Visit Berlin) Auschwitz-Birkenauun tapaan Berliinin holokaustimuistomerkki kuuluu holokaustiturismin ja kansanmurhaturismin alalajeihin.

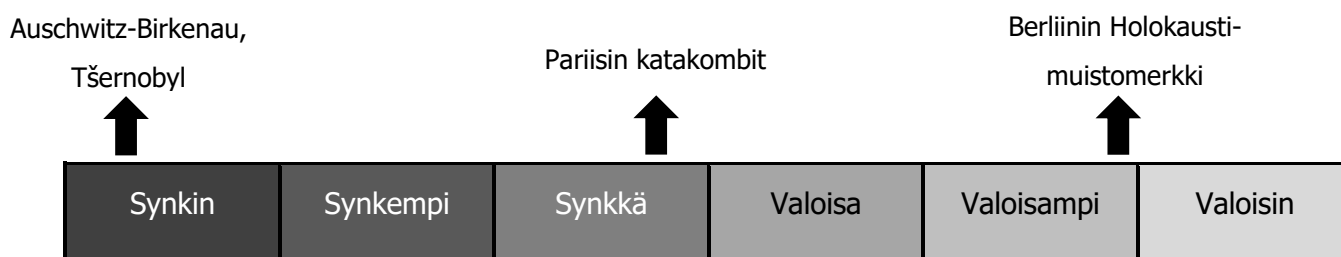
2.3.4 Tšernobyl, Ukraina

Tšernobylin ydinvoimalassa, Ukrainan Prypjatissa tapahtui ihmiskunnan historian vakavin ydinvoimalaonnettomuus huhtikuussa 1986. Onnettomuudesta johtuen noin 350 000 ihmistä evakuoitiin alueelta eivätkä he sen koommin ole päässeet palaamaan koteihinsa. Nykyään Prypjatiin järjestetään suosittuja opastettuja turistikierroksia. (World Nuclear Association 2021.)

Tšernobyl kuuluu ydinvoima- ja ydinaseturismin alalajiin. Samaan alalajiin kuuluvia synkän turismin kohteita ovat myös esimerkiksi Hiroshima ja Nagasaki, joihin Toisen maailmansodan aikana Yhdysvallat pudotti ydinpommeja. Myös ydinaseiden testauspaikat, ohjussiihot, ydinvoimaloiden vierailukeskukset, sekä aiheesta kertovat museot kuuluvat ydinvoima- ja ydinaseturismiin. (Dark Tourism)

2.3.5 Kohteet synkän turismin väriasteikolla

Seuraavaksi tässä luvussa aiemmin läpi käydyt kohteet on sijoitettu synkän turismin asteikolle. (Kuva 7.) Sen lisäksi käydään vielä hieman tarkemmin läpi syyt, miksi mikäkin kohde on sijoitettu millekin osiolle asteikkoon.

Kuva 7. Kohteet sijoitettuna synkän turismin väriasteikolle

Kuten jo aiemmin todettu, Auschwitz-Birkenau, sekä Tšernobyl sijoittuvat synkän turismin väriasteikolla synkimpään päähän. Kohteet ovat erilaisia keskenään, mutta kummassakin koettu kuolema, kauhu ja katastrofit ovat äärimmäisiä esimerkkejä synkän turismin kohteista ja ne sijaitsevat autenttisella paikalla.

Pariisin katakombit taas sijoittuvat asteikolla keskivaiheille, sillä kohde on makaaberi ja siellä olevat luut ovat peräisin oikeilta ihmisiltä. Pariisin katakombit sijoittuvat keskivaiheille myös siitä syystä, että siellä ei itsessään ole tapahtunut mitään niin sanottua hirmutekoa, mutta kohde on kuitenkin assosioitavissa vahvasti kuoleman kanssa.

Berliinissä sijaitseva Euroopan juutalaisille pystytetty muistomerkki on näistä kohteista asteikon valoisimpaan päättyyn kuuluva, sillä se ei sijaitse itse tapahtumapaikalla, eikä sisällä sinänsä myöskään materiaalia tapahtumasta, vaikka se onkin kohteena koskettava ja merkitykseltään hyvin arvokas. Kuitenkaan se ei sijoitu kaikista valoisimpien kohteiden kategoriaan, kuten osa niin kutsutuista leikki-mielisistä kauhukierroksista.

2.4 Eettisyys

Etiikka terminä on peräisin antiikin ajan Kreikasta ja itse sana on käännös kreikan kielen sanasta êthos, joka suomennettuna tarkoittaa luonnetta. Eettisyydellä tarkoitetaan sitä, onko jokin asia oikein vai väärin, hyvää tai pahaa. (Tieteen termipankki 2016.) Tässä luvussa pohditaan synkkää turismia eettisyyden näkökulmasta.

On olemassa monia asioita, joita täytyy ottaa huomioon synkkää turismia ja sen eettisyyttä pohdittaessa. Synkän turismin eettisyys on hyvin ristiriitaista, sillä sitä voi ajatella hyvin monesta eri näkökul-

masta. Eettisestä näkökulmasta voidaan spekuloida esimerkiksi, onko oikein luoda traagisista ja ihmiskuntaa järkyttäneistä tapahtumista, kuten kansanmurhista tai luonnonkatastrofeista taloudellista hyötyä tavoittelevia turistikohhteita. Esimerkkinä synkän turismin kohteesta, jossa kaupallistaminen on tehty hyvän maun ylittävällä tavalla, voidaan pitää syyskuun 11. päivän terrori-iskujen muistomerkkiä Ground Zeroa ja siellä tapahtuvaa suurten kävijämäärien hyödyntämistä muistomerkkien myynnissä. Muita eettisesti ongelmallisia seikkoja ovat mm. provokatiivisen ja arkaluontoisen narratiivin pukeminen perimätiedoksi ja sen käyttäminen kohteen myynnissä turisteille sekä synkkien kohteiden miljööön luominen mukaansatempaavan todentuntuiseksi, jotta turistien olisi helpompaa kokea, miltä kohteen tapahtumat todella ovat tuntuneet. (Chen & Xu 2020, 4) Edellä mainittujen eettisten kysymysten lisäksi huomioon otettavaa on myös se, ylläpitääkö synkän turismin kohdetta jokin voittoa tavoittelematon säätiö tai yhdistys, puhtaasti voittoa tavoitteleva yritys vai jotain siltä väliltä.

Toisenlaisena esimerkkinä voidaan pitää holokaustia, sillä se jakaa tutkijoiden mielipiteitä turistikohhteena. Holokaustin aikana natsi-Saksan toimesta tapettiin nykyisten arvioiden mukaan yhteensä viidestä kuuteen miljoonaa juutalaista. (Holokaustin uhrien muisto ry) Vaikka kyseessä on kiistattomasti yksi ihmiskunnan historian järkyttävimmistä tapahtumista, on siihen kytkeytynyt turismi eettisestä näkökulmasta ajateltuna toisaalta hyvä asia, sillä se ylläpitää tietoutta natsien keskitysleireillä tapahtuneista kauheuksista sekä vaalii uhrien muistoa. Edellä mainitun kaltaisesta kohteesta puhuttaessa on perusteltua sanoa sitä eettisesti hyväksyttäväksi turistikohhteeksi. Tästä huolimatta holokaustimuseot ovat saaneet myös arvostelua osakseen. Sekä historioitsija T. Cole että kulttuurikriitikko M. Dery molemmat kritisoivat holokaustin viihteellistämistä ja hyödyntämistä kaupallisissa tarkoituksissa, eivät suinkaan itse historiallista tapahtumaa. Kriitikot ovat nimittäneet Auschwitz-museota esimerkiksi "Auschwitz-land" -nimellä, jolla sitä verrataan Disneyland-huvipuistoon sekä lisäksi museota on kritisoitu siitä, että Auschwitz-Birkenau keskitysleirin historia on uudelleenpakattu ja yksinkertaistettu sellaiseen muotoon, joka on sopiva "TV-maailmaan". (Dery, 1999)

Huomioon otettava asia kohteen eettisyyttä mietittäessä on myös aika. Tutkija Tuomas Hovi on todennut, että mitä enemmän aikaa tapahtumista on kulunut, sitä helpompi kyseinen tragedia on ottaa osaksi matkailupalvelua. On siis selvää, että myös ajan kulumisen vaikuttaa vahvasti eettisyyteen tapahtuman herkkyyden kannalta ajateltuna. On helpompaa kohdata katastrofi, joka on tapahtunut kauan sitten, kuin katastrofi, joka on tapahtunut aivan lähihistoriassa. (Mustonen, 2020.)

Eettisyyttä on mahdollista miettiä myös siltä kannalta, että mitä kohteelle tapahtuu fyysisesti. Jos siellä vierailee mahdollisesti miljoonia ihmisiä vuosittain, tällöin paikat yksinkertaisesti kuluvat. Dark tourism -termin kehittäjät Foley ja Lennon ovat kommentoineet seuraavasti keskitysleireistä, taistelupaikoista sekä muista katastrofikohteista, joista on tullut merkittäviä turistinähtävyyksiä: "It becomes a tourist resort to be exploited like any other". Vapaasti suomennettuna Foleyn ja Lennonin mukaan kyseisistä synkän turismin kohteista tulee turismin kasvaessa samalla tapaa häikäilemättömästi hyväksi käytettäviä kohteita, kuin mistä tahansa muusta massaturismikohteesta. Tästä samaisesta syystä Kambodžassa on ilmaistu huolta siitä, miten massaturismi hankaloittaa heidän työtään, jonka pääasiallisena tarkoituksena on suojella kahden miljoonan Kuoleman kentät -nimellä tunnetuilla alueille menehtyneen ihmisen muistoa ja leposijoja. (Sheppard, 2018.)

Näiden kaikkien eettisten dilemmausten lisäksi on otettava huomioon, että synkän turismin kohteiden tuotteistaminen ja mainostaminen vaikuttavat vahvasti kohteissa vierailevien henkilöiden ajatuksiin sen eettisyydestä. Toisaalta voidaan myös pohtia, että minkälainen mainostaminen ja markkinoiminen on ylipäänsä eettistä, kun kyseessä on synkän turismin kohde, jolloin siihen liittyy automaattisesti kuoleman ja kärsimyksen aspekti. Synkkyysasteikolla on tähän varmasti oma merkityksensä, sillä on varmasti enemmän hyväksyttävää kovaäänisesti markkinoida leikkimielisiä kauhukierroksia tai museota, kuin Auschwitz-Birkenaut tai muuta kohdetta, joka sijaitsee autenttisella tapahtumapaikalla. Stonen (2006) mukaan on tärkeää kuitenkin miettiä, kuinka eettistä on esimerkiksi julkisuuden henkilöiden kuolemiin keskittyvät kiertoajelut Hollywoodissa ja niiden myyminen ja mainostaminen sanoilla ”death, murder and just plain fun” eli vapaasti suomennettuna ”kuolemaa, murhia ja silkkaa hauskanpitoa”.

2.5 Motiivit ja psykologiset syyt

Seuraavan matkakohteen valinta on aina tietynlainen prosessi, ja syyt matkustaa kuhunkin kohteeseen ovat eri ihmisillä erilaisia. Tutkijat Philip Stone, Richard Sharpley, Ria Dunkley sekä Peter E. Tarlow ovat kaikki tutkineet ja pyrkineet löytämään syitä sille, miksi ihmiset matkustavat synkän turismin kohteisiin. (Hovi 2011, 185-186.)

Joissain tilanteissa synkkään turismiin kuuluvat kohteet, kuten Kambodžassa sijaitsevat Kuoleman kentät tai Intian Varanasin ruumiiden polttoroviot ovat sellaisia kohteita, joita katsomaan matkustavien turistien mielenkiinnon kohteena ei välttämättä ole itse kuolema. Motiivina saattaa olla jonkinlaisen statuksen saavuttaminen sillä, että on matkustanut tällaiselle alueelle. Vaikka tämä kyseinen kohde kuuluu synkän turismin väriasteikon synkempään päähän, on tällainen synkän turismin kuluttaminen kuitenkin väriasteikon valoisampaan päähän kuuluvaa. Ei ole olemassa yksiselitteistä syytä sille, miksi turisti valitsee vierailla synkissä matkakohteissa, vaan usein eri henkilöt vierailevat kyseisissä kohteissa lukuisista eri syistä. On myös todennäköistä, että itsessään mielenkiinto kuolemaa kohtaan ei ole todellisuudessa pääsyy synkän turismin kulutukseen. (Sharpley & Stone 2009, 19.)

Länsimaalaisten ihmisten vieraantuminen kuolemasta on yksi mahdollinen selitys synkän turismin suosion kasvamiselle. Nykyään ihmisten kokemus kuolemasta välittyy lähinnä median ja viihteen kautta, sillä suurin osa ihmisistä, ainakin Suomessa ja länsimaissa, kokee niin sanotusti klinisen kuoleman sairaalassa. Osa synkän turismin viehätystä on siinä, että ihmiset pystyvät pohtimaan henkilökohtaista suhtautumistaan kuolemaan matkustamalla matkakohteisiin, jotka ovat toimineet esimerkiksi massamurhan tapahtumapaikkana. (Hovi 2011, 184-185.)

Yksi synkän turismin alalaji on suruturismi. Tällaisia kohteita voivat olla hautausmaat ja etenkin jonkin kuolleen julkisuuden henkilön hauta tai onnettomuuspaikat. Esimerkkejä edellä mainituista suruturismin kohteista ovat Elvis Presleyn hauta Gracelandissa, Yhdysvalloissa sekä prinsessa Dianan kolaripaikka Pariisissa, Ranskassa. Mainittujen kaltaiset tunnettujen henkilöiden kuolemat aiheuttavat ihmisissä kollektiivista surua, joka tarkoittaa yhteisesti koettua surua (Veikkolainen, 2019).

Psykologiselta näkökannalta katsottuna suruturismi antaa ihmisille tilaisuuden tunteidensa ilmaisuun, joka välittyy jonkin tapahtuneen onnettomuuden tai esimerkiksi jonkun henkilön kuoleman kautta. Vaikka voisi kuvitella, että suruturismin kaltaisessa matkailun muodossa ei ole mitään väärää, on

suruturismi saanut kuitenkin myös kritiikkiä osakseen. G. Halley käyttää artikkelissaan (The Sunday Independent, 2004) käsitettä ”surupahoinvointi” (eng. mourning sickness). Hän lisäksi rinnastaa julkisuuden henkilöiden kuolemien sekä tuntemattomien ihmisten traagisten kohtaloiden aiheuttaman kollektiivisen surun uskonnon korvikkeeksi sekä tavaksi päästä eroon oman elämän kurjuudesta ja kärsimyksestä.

Synkän turismin suosion kasvamisen yhtenä juurisyynä on media ja viihdeteollisuus. Esimerkiksi uutismediat tuovat päivittäin esiin yhteiskunnassamme tapahtuvan pahuuden ja kertovat siitä yksityiskohtaisesti. Tämän lisäksi esimerkiksi videopelit, elokuvat ja tv-sarjat hyödyntävät väkivaltaa ja kuolemaa tuottamassaan viihteessä, jota ihmiset yhä enenevässä määrin kuluttavat. Nämä seikat vaikuttavat osaltaan siihen, miksi ihmisten mielenkiinto kohdistuu myös synkkään turismiin. (Hovi 2011, 192.)

Auschwitz-Birkenaun museon ja muistomerkin tiedottaja Pawel Sawicki kertoo, että yli kaksi miljoonaa ihmistä vierailee vuosittain Auschwitzissa. Sawicki kertoo myös, että vierailijoiden syyt vierailulla kyseisessä kohteessa ovat hyvin erilaisia ja monitahoisia; jotkut vierailevat sukuyhteyksien vuoksi, suurin osa vierailee osana jonkin tyyppistä oppimis- tai koulutusohjelmaa, joillekin vierailu Auschwitz-Birkenaussa on uskonnollinen pyhiinvaellus ja jotkut tahtovat vain yksinkertaisesti vierailla kohteessa ja oppia Auschwitzin, sekä holokaustin historiaa. Hänen mukaansa on olemassa myös turisteja, jotka vierailevat kohteessa ainoastaan siksi, koska heidän matkaopaskirjansa sanoo niin. Sawicki toteaa, että oli ihmisten motiivit vierailulle mitkä tahansa, on heille tärkeintä, että jokainen vierailija saa kohteessa arvokkaan henkilökohtaisen kokemuksen ja, että he oppivat tärkeitä asioita historiasta. (Sheppard, 2018)

Synkän turismin kategoriat, joista on kerrottu tämän raportin luvussa 2.2, vetävät myös puoleensa eri ihmisiä ja eri syistä. Jotkut kuluttavat valoisamman pään synkkää turismia viihdemielessä, kun taas toiset kahlaavat läpi synkimmän pään kohteita esimerkiksi valistaakseen itseään tietyistä historian tapahtumista. Ei siis ole aukotonta tai yksiselitteistä syytä sille, miksi joku kuluttaa synkkää turismia, sillä siihen voi olla useita eri syitä. Kohteiden markkinointi voi joissain tilanteissa olla myös yksi avainsyistä sille, miksi turisti päättää valita vierailukohteekseen tietyn synkän turismin kirjoon kuuluvan kohteen.

Yhteenvetona voidaan siis sanoa motiivien ja psykologisten syiden olevan moninaisia, sillä ne vaihtelevat laidasta laitaan riippuen osittain synkän turismin kohteesta sekä ihmisestä, joka kohteeseen matkustaa.

3 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimusmenetelmät voidaan jakaa kahteen eri kategoriaan, jotka ovat laadullinen eli kvalitatiivinen menetelmä sekä määrällinen eli kvantitatiivinen menetelmä. Tutkimusmenetelmän valinta täytyy tehdä harkiten, jotta tutkimuksessa saatu aineisto vastaa parhaalla mahdollisella tavalla tutkimuskysymyksiin. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan sellaista tutkimusmetodia, joka perustuu esimerkiksi jonkin ilmiön tulkintaan ihmisten kokemusten kautta. Määrällistä tutkimusta käytetään esimerkiksi silloin, kun pyritään ymmärtämään ja selittämään ihmisten kokemuksia tilasto-ohjelmilla tehdyllä numeerisella analyysillä. (Vilkka, 2021a.)

Tässä luvussa avataan määrällisen tutkimuksen teoriaa. sekä avataan syitä, miksi määrällinen tutkimus valikoitui tämän työn tutkimusmenetelmäksi. Tämän luvun tarkoituksena on myös selvittää millä keinoin tutkimus tässä opinnäytetyössä toteutettiin ja kuinka tutkimuksesta saatua aineistoa käsiteltiin ja analysoitiin.

3.1 Määrällinen tutkimus

Tämän opinnäytetyön tutkimus toteutetaan määrällisenä eli kvantitatiivisena tutkimuksena, sillä se on paras tutkimustapa ihmisiä koskevien ominaisuuksien, kokemusten tai ilmiöiden selittämiseen, kuvaamiseen, kartoittamiseen, vertailuun ja ennustamiseen. Määrällinen tutkimus perustuu useiden vastaajien vastausten keskiarvoon, eli tuotetaan yksilöistä riippumatonta tietoa. Määrällistä tutkimusmenetelmää käytettäessä tärkein asia on, että kyselylomake eli mittari suunnitellaan hyvin. Määrällistä tutkimusta voidaan käyttää, kun tarkoituksena on selittää ja ymmärtää millaisia kokemuksia ja käsityksiä ihmisillä on ja miten ne jakautuvat ihmisten keskuudessa. Tuloksista on mahdollista myös tulkita erilaisia jakaumia, sekä saada selville millaisia syy-seuraussuhteita kokemusten ja käsitysten kesken ilmenee. (Vilkka, 2021a, Vilkka, 2021b.)

Tässä opinnäytetyössä pyritään tutkimuksen avulla selvittämään motiiveja ja syitä, minkä vuoksi matkailijat vierailevat synkän turismin kohteissa. Lisäksi tarkoituksena on ottaa selvää siitä, mitkä asiat kuuluvat synkän turismin vetovoimatekijöihin, sekä minkä takia synkän turismin kohteet saavuttavat vuositasolla jopa miljoonien ihmisten kävijämäärän. Tutkimuskysymys on ”Mistä syystä ihmiset vierailevat synkän turismin kohteissa?” eli tarkoituksena on selvittää synkän turismin vetovoimatekijöitä. Tutkimuskysymykseen halutaan vastauksia, jotta niiden avulla voidaan selvittää synkän turismin ilmiötä, sekä ihmisten omia motiiveja ja kokemuksia aiheeseen liittyen.

Yksi oleellisimmista syistä miksi valitsimme tutkimustavaksemme määrällisen tutkimuksen, on se, että synkästä turismista ei ole ennestään saatavilla tämän kaltaista tilastotietoa ja aihe on omalla tavallaan kompleksi tutkia, sillä siihen liittyy ihmisten omat kokemukset. Määrällisen tutkimuksen avulla saamme hyvää yleistietoa aiheesta koskien ja tätä tutkimusta voidaan käyttää apuna tulevaisuuden tutkimuksissa synkästä turismista. Ihmisten kokemusten tutkiminen on kompleksia, sillä eri ihmiset kokevat eri asiat eri tavalla. Kokemukset liittyvät useisiin eri asioihin, tapahtumiin, tuntemuksiin, elämyksiin ja ajatuksiin. (Toikkanen & Virtanen 2018, 41-42) Kaksi eri ihmistä saattaa kokea täysin eri ääripään tunnetiloja samaan asiaan liittyen.

3.2 Toteutus

Määrällistä tutkimusta tehdessä tutkimuksen suunnitteluprosessiin on varattava riittävästi aikaa, jotta kyselystä tulee hyvin rakennettu. Kyselyn rungon tulee olla oikeanlainen, jotta siitä saatavat tiedot ovat täsmällisiä, eivätkä satunnaisia. Tavoitteena on saada mahdollisimman paljon vastaajia, jotta vältettäisiin määrällisen tutkimuksen yksi suurimmista riskeistä eli vastausprosentin alhaisuus. Edellä mainitusta riskistä käytetään nimitystä tutkimusaineiston kato. (Vilkka, 2021a, Vilkka, 2021b)

Kysely on luotu Webropolissa, joka on työkalu verkkopohjaisten kyselyiden luomiseen ja niistä saatujen tulosten raportointiin. Webropol-kyselyä laadittaessa pohdittiin, miten kysymykset saadaan muotoiltua siten, että ne vastaavat parhaiten tutkimuskysymykseen. Kyselylomake koostuu pääosin standardoiduista monivalintakysymyksistä eli kaikilta vastaajilta kysytään asiat samalla tavalla.

Lisäksi kyselyssä käytettiin sekamuotoisia kysymyksiä, joissa vastausvaihtoehdot olivat osittain annettu valmiiksi ja osa oli avoimia. Tällaiset kysymykset valikoituivat kyselyyn siksi, koska osassa kysymyksistä vastausvaihtoehtoja oli niin monia, että niiden listaaminen olisi ollut mahdotonta. Sekamuotoiset kysymykset ovatkin oivallisia esimerkiksi juuri edellä mainituissa tilanteissa. (Vilkka, 2021b) Kysely pitää sisällään myös yhden täysin avoimen kysymyksen. Tämä valinta perustuu siihen, että muita kysymysmuotoja käyttäen ei olisi ollut mahdollista saada halutunlaisia vastauksia kyseiseen kysymykseen. Osaan valmiista vastausvaihtoehdoista on annettu mahdollisuus myös tarkentaa vastausta avoimella tekstikentällä vastausvaihtoehdon lisäksi, jotta oman vastauksen tarkentaminen on mahdollista. Sama vastausvaihtoehto saattaa tarkoittaa eri ihmisille eri asioita, joten koimme oleelliseksi mahdollisuuden vastausvaihtoehdon tarkentamiseen tällä tavoin.

Kyselyssä on erilaisia siirtymiä, joiden avulla pystymme tarkentamaan tietyistä vastauksista saatua dataa. Jotkin jatkokysymykset eivät olisi millään lailla oleellisia, jos edelliseen kysymykseen on vastannut tietyllä tavalla. Kuva 12. selventää näistä siirtymistä johtuvia vastauspolkuja ja niitä käydään läpi muutenkin tarkemmin luvussa 4.2. Opinnäytetyötä varten suunniteltu kysely on liitteenä tässä opinnäytetyössä.

Ennen kyselyn lähettämistä vastattavaksi testasimme kyselyn toimivuutta vastaamalla siihen itse. Teimmeikin testivastaamisten pohjalta vielä muutamia oleellisia muutoksia kyselyyn, jotta siihen vastaaminen olisi mahdollisimman yksinkertaista ja selkeää. Varmistuttuamme kyselyn toimivuudesta aloimme jakamaan kyselyä vastattavaksi.

3.3 Aineiston kerääminen ja analysointi

Kyselyä jaettiin internetissä eri kanavien kautta, jotta tavoitettiin mahdollisimman paljon potentiaalisia vastaajia kyselyyn. Kyselyä varten ei tarvinnut olla edes itse aiemmin vierailut synkän turismin kohteissa, vaan haettiin myös ihmisten ajatuksia kyseisestä aiheesta, vaikkei siihen olisi aiemmin ollut tutustunutkaan.

Kyselyä jaettiin sähköpostilla Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille, sekä muutamassa Facebook-ryhmässä, joiksi valikoituivat Dark Tourism Photography, Backpacking Europe sekä Naistenhuone. Dark Tourism Photography -ryhmä valikoitui mukaan, koska ryhmään kuuluu synkästä turismista kiinnostuneita ihmisiä ja näiden vastaajien avulla saisimme varmasti vastauksia henkilöiltä,

jotka ovat vierailleet synkän turismin kohteissa. Backpacking Europe -ryhmä valittiin mukaan sen vuoksi, että ryhmä koostuu matkailua harrastavista ihmisistä, jotka vierailevat mahdollisesti ulkomailla ollessaan erilaisissa kohteissa, joihin myös synkän turismin kohteet saattaisivat kuulua. Nais-tenhuone -ryhmä otettiin myös mukaan jakokanavaksi, sillä ryhmään kuuluu yli 160 000 jäsentä ja sieltä olisi mahdollista saada vastaajia kyselyymme ja tutkimuksen luotettavuutta voitaisiin tämän avulla nostaa.

Kysely luotiin suomeksi ja englanniksi, jotta vastaajia voitaisiin tavoittaa myös henkilöistä, jotka eivät puhu suomea äidinkielenään. Vastausaikaa annoimme kaksi viikkoa aikavälillä 1.-15.11.2021.

Tavoitteenamme oli saada kyselyyn vähintään 300 vastausta ja vastaajia kyselyyn saimmekin lopulta yhteensä 878, eli pääsimme tavoitteeseen ja reilusti ylikin. Vastauksia tuli niin englanniksi, kuin suomeksikin.

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

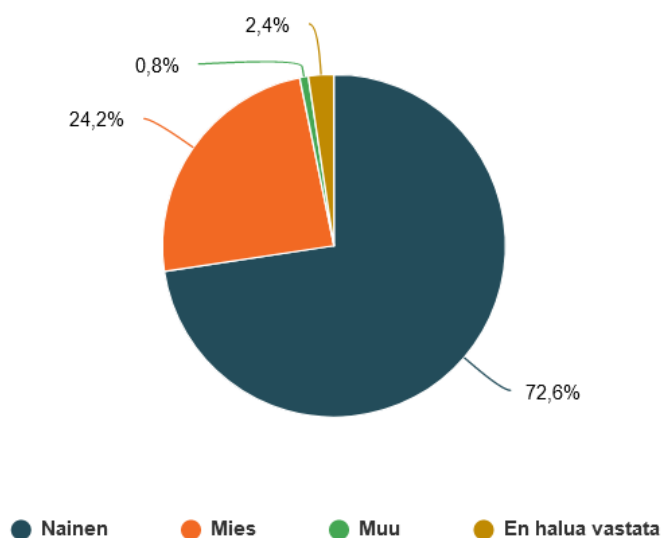
Tässä luvussa kerrotaan tarkemmin tutkimuksessa saaduista tuloksista. Tämän lisäksi käydään läpi kaikki kyselyssä esitetyt kysymykset, niihin tulleita vastauksia sekä kyselyn vastauspolut. Analysoimme tutkimustuloksia Webropolin avulla ja avaamme kyselyn tuloksia perusteellisesti niin tekstin kuin havainnollistavien kuvienkin muodossa. Myös kyselyn avoimiin kohtiin tulleita kommentteja on nähtävillä tässä luvussa.

4.1 Vastaajien taustatiedot ja -kysymykset

Ensimmäisenä käydään läpi kyselyn vastaajien taustatietoja ja kaksi synkän turismin aiheeseen johdattavaa taustakysymystä kuvien avulla havainnollistettuna. Vastaajilta kerättyjä taustatietoja olivat sukupuoli, ikä ja koulutusaste. Kaikkien kyselyyn vastanneiden henkilöiden oli mahdollista kertoa taustatietonsa ja vastata aiheeseen johdattaviin kysymyksiin.

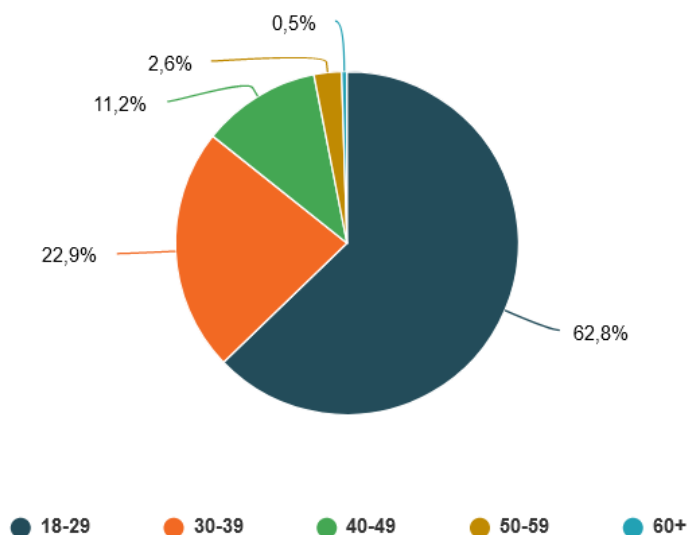
4.1.1 Vastaajien taustatiedot

Tutkimuskyselyyn vastasi yhteensä 878 ihmistä kyselyn ollessa avoinna kahden viikon ajan aikavälillä 1.-15.11.2021. Vastanneista naisia oli 72,6 % (637), miehiä 24,2 % (212) ja 0,8 % (7) vastanneista ilmoitti sukupuolekseen ”muu”. Lisäksi vastaajista 2,4 % (21) ei halunnut kertoa sukupuoltaan.

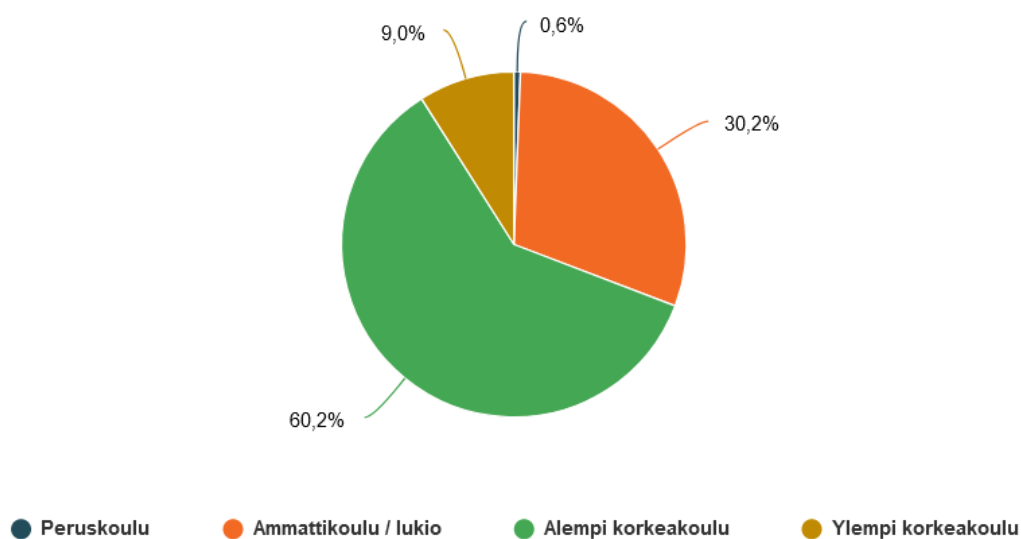
Kuva 8. Vastaajien sukupuolijakauma (n=877)

Vastaajien iät vaihtelivat, mutta suurin osa, 62,8 % (551), vastaajista kuului ikäluokkaan 18-29. 30-39-vuotiaiden vastaajien määrä oli 22,9 % (201), 40-49-vuotiaiden 11,2 % (98), 50-59-vuotiaiden 2,6 % (23) ja 60 vuotta täyttäneiden ja siitä ylöspäin 0,5 % (4).

Kuva 9. Vastaajien ikäjaksuma (n=877)

Koulutusasteeseen vastaajista 0,6 % (5) ilmoitti peruskoulun, toisen asteen koulutuksen (ammattikoulu tai lukio) 30,2 % (265), alemman korkeakoulututkinnon 60,2 % (528) ja ylemmän korkeakoulututkinnon käyneitä kyselyyn vastanneista oli yhteensä 9 % (79)

Kuva 10. Vastaajien koulutustaso (n=877)

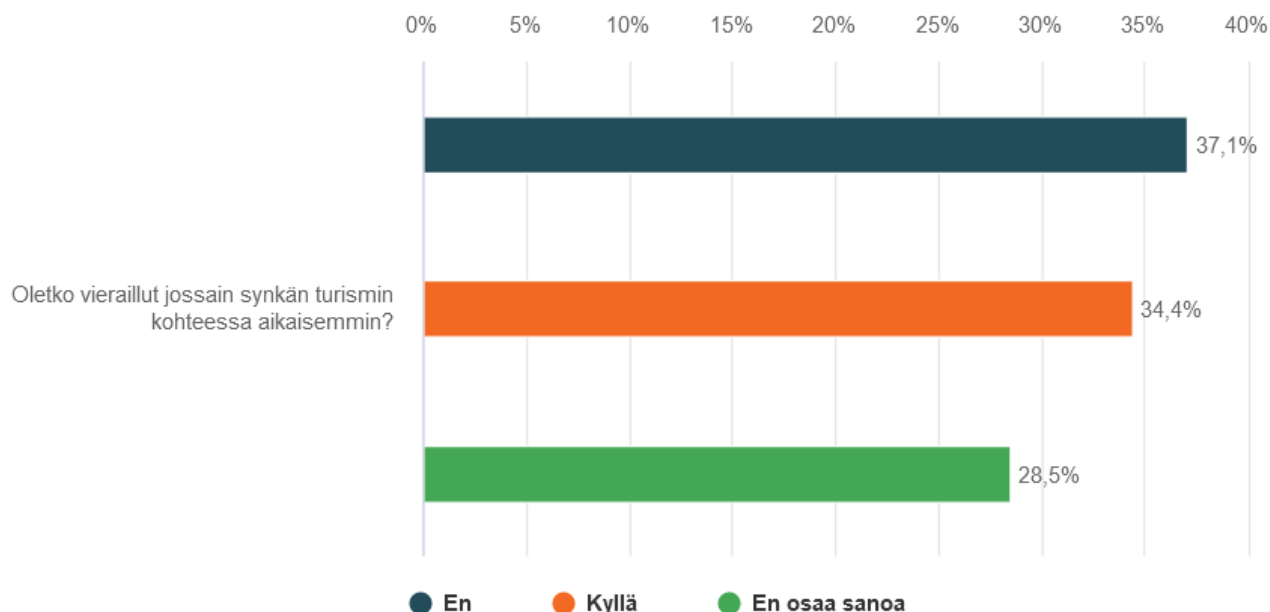
4.1.2 Synkän turismin aiheeseen johdattavat kysymykset

Taustakysymysten jälkeen kysyttiin, onko synkkä turismi vastaajille aiheena ennestään tuttu. Heti kyselyn alussa avattiin synkkää turismia käsitteenä ja annettiin esimerkkejä kohteista, jotka kuuluvat synkän turismin kategoriaan, jotta vastaajat, joille aihe ei ennestään ole tuttu, saisivat käsityksen siitä mitä synkkä turismi on.

Suurimmalle osalle vastaajista 70,1 % (614) synkkä turismi ei ollut aiheena ennestään tuttu. Lopuille 29,9 % (262) synkkä turismi oli tuttu käsite jo ennestään.

Seuraava kysymys, joka johdatteli kyselyä eteenpäin synkän turismin aiheeseen, oli "Oletko vierailut jossain synkän turismin kohteessa aikaisemmin?" Tähän kysymykseen tulleista vastauksista selvisi,

että 34,4 % (302) vastanneista oli vierailut aikaisemmin jossain synkän turismin kohteessa. Vastaa-
jista 37,1 % (326) eivät olleet vierailleet aiemmin synkän turismin kohteista. Vastanneista 29 %
(250) ilmoitti vastaukseen ”En osaa sanoa”.

Kuva 11. Kartoitus vastaajien synkän turismin kohteissa vierailuista (n=878)

Näiden kahden aiheeseen johdattelevan kysymyksen jälkeen kyselyssä alkoi annettujen vastausten perusteella erilaiset siirtymät, eli vastaajan valitsemasta vaihtoehdosta riippuen seuraava kysymys oli eri, kuin mitä se olisi ollut jonkin toisen vastausvaihtoehdon valitessa.

Taustatietokysymykset iästä, sukupuolesta ja koulutusasteesta, sekä nämä kaksi edellä mainittua kysymystä olivat ainoat tässä kyselyssä, johon kaikki kyselyyn vastanneet vastasivat. ”Oletko vierailut jossain synkän turismin kohteessa aikaisemmin?” -kysymykseen annetut vastaukset johdattivat kyselyä eteenpäin eri vastauspoluille.

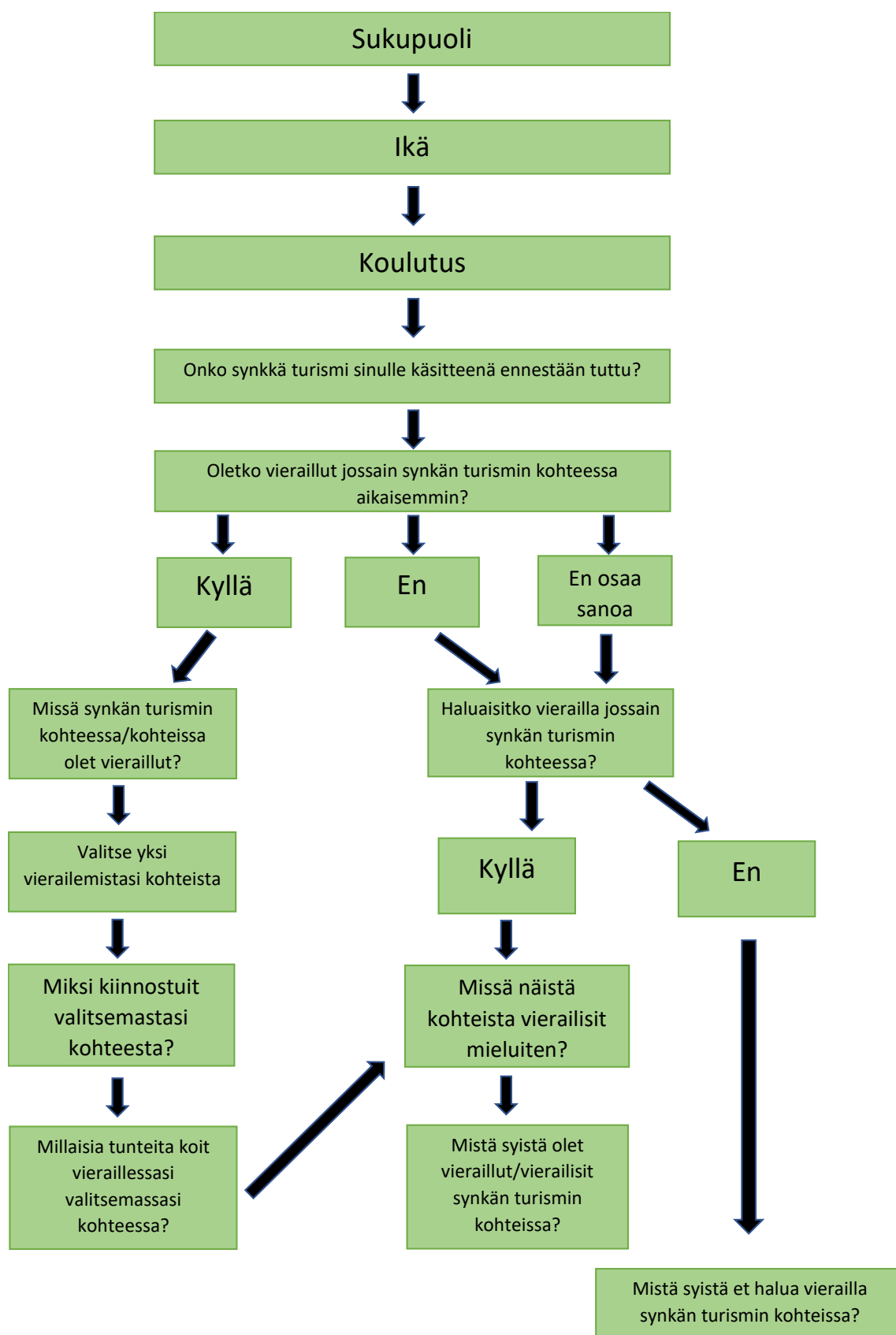
4.2 Vastauspolut

Kyselyssä oli mahdollista edetä kolmea eri polkua, joissa kysymykset tiettyjen vastausten jälkeen johtivat eri kysymyksiin. Kaikille vastaajille ei siis tullut samoja kysymyksiä vaan seuraava kysymys oli tiettyjen kysymysten kohdalla riippuvainen siitä, minkä vastausvaihtoehdon tietyssä kysymyksessä valitsi.

Esimerkiksi kysymys ”Oletko vierailut jossain synkän turismin kohteessa aikaisemmin?” johdatti vahvasti kyselyn suuntaa. Synkän turismin kohteissa aiemmin vierailleet saivat jatkokysymyksiä kokemuksistaan synkän turismin kohteissa, kun taas henkilöt, jotka eivät olleet aiemmin kyseisissä kohteissa vierailleet, jatkoivat kyselyä kysymyksellä ”Haluaisitko vierailla jossain synkän turismin kohteessa?”.

Päädyimme tekemään kyselyyn siirtymiä, koska niiden avulla saatiin tarkempaa tietoa tiettyjen vastaajaryhmien ajatuksista ja kokemuksista. Esimerkiksi kysymys siitä, missä synkän turismin kohteessa vastaaja oli vieraillut, ei olisi oleellinen niille vastaajille, jotka eivät ole synkän turismin kohteissa koskaan elämänsä aikana vierailleet.

Kuva 12. kyselyn vastauspoluista auttaa havainnollistamaan kyselyssä mahdolliset vastauspolut, jotta tutkimustulosten seuraaminen olisi helpompaa tämän luvun muissa alaluvuissa.

Kuva 12. Kyselyn vastauspolut

4.3 Synkän turismin kohteissa vierailleet ja vierailemaan haluavat vastaajat

Jatkokysymyksenä edelliseen kysymykseen ”Oletko vierailut jossain synkän turismin kohteessa?” myöntävästi vastanneilta henkilöiltä kysyttiin missä synkän turismin kohteissa he ovat vierailleet. Tässä kysymyksessä vastauskenttä oli avoin ja oli mahdollista mainita yksi tai useampi synkän turismin kohde, joissa on vierailut. Saimme vastaukseksi paljon erilaisia synkän turismin eri kategorioihin ja synkkyyssasteisiin kuuluvia kohteita. Vastaajat mainitsivat nimeltä lähes 130 eri synkän turismin kohdetta, kuten Auschwitz-Birkenaun keskitysleiri, Tuol Slengin vankila ja kuulustelukeskus, Pompeiji, Ground Zero, Jack The Ripper kierros Lontoossa, John F. Kennedyn ampumispaikka, Alcatrazin vankila, Pearl Harbor, sekä Hiroshima. Vastaajien kesken selkeästi useimman vastaajan vierailema synkän turismin kohde oli Auschwitz-Birkenau, sillä yhteensä 74 henkilöä vastasi vierailleensa kyseisessä kohteessa. Muita vastaajien kesken usein vierailtuja kohteita eli sellaisia, joista oli maininta yli kymmeneltä vastaajalta, olivat Berliinin muuri, Berliinin holokaustimuistomerkki, Pariisin katakombit, New Yorkin 9/11 muistomerkki, Anne Frankin koti, Dachau keskitysleiri, sekä Lontoon Dungeon kauhukierros.

Vastauksia, joissa ei mainittu tiettyä vierailukohdetta, tuli myös useita. Näissä vastauksissa vastaajat kertoivat yleisellä tasolla vierailleensa esimerkiksi hautausmailla, muistomerkeillä, taistelupaikoilla, kuuluisuuksien haudoilla, katakombeissa, vankiloissa, museoissa, mielisairaaloissa tai muissa vastaavissa kohteissa. Vasta seuraavassa kysymyksessä pyysimme valitsemaan yhden näistä vastaajan mainitsemista kohteista, joissa hän oli vierailut ja vastaamaan kahteen seuraavaan kysymykseen valitussa kohteessa tehdyn vierailun näkökulmasta.

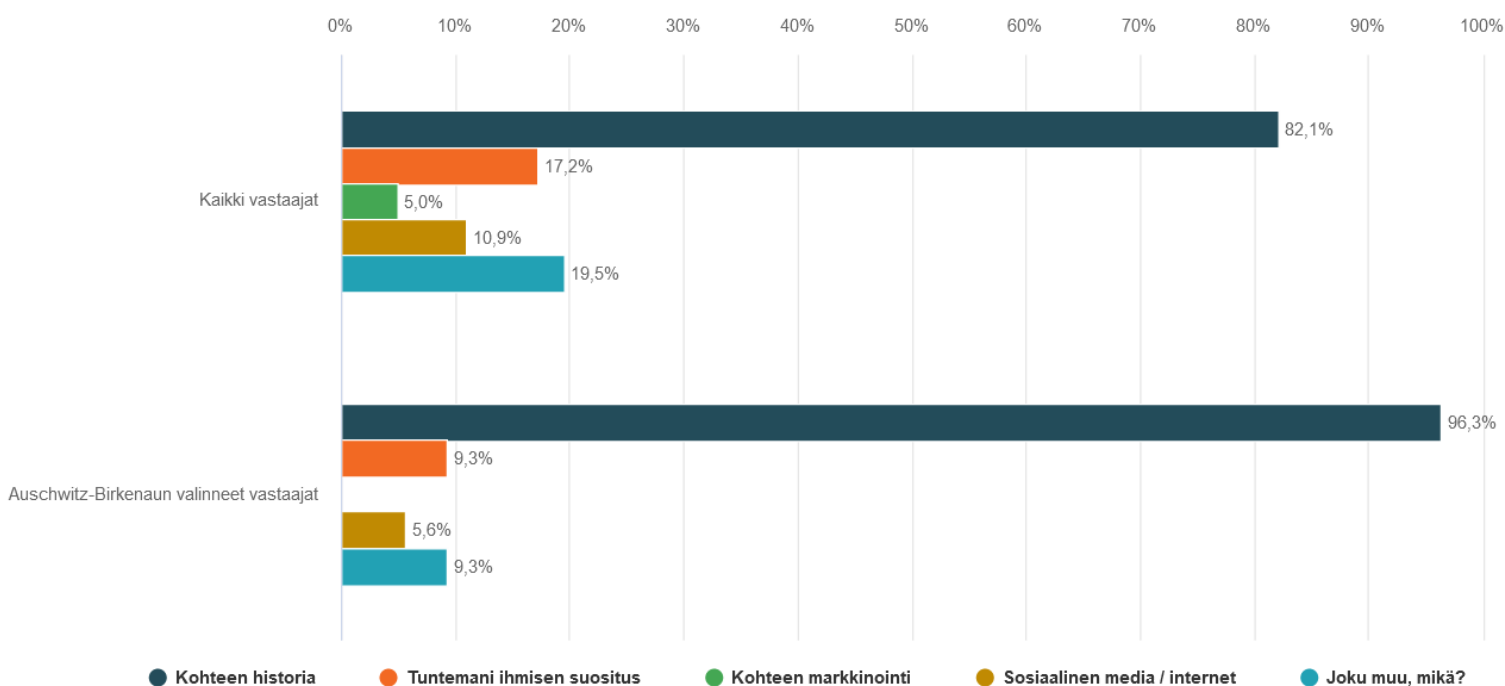
Seuraavassa kysymyksessä ”Missä synkän turismin kohteessa/kohteissa olet vierailut?” pyysimme vastaajia valitsemaan yhden mainitsemistaan kohteista ja pitämään sen mielessään kahta seuraavaa kysymystä varten. Vastaajia oli 302, samoin kuin edellisessäkin kysymyksessä. Vastaajat valitsivat yhteensä useita kohteita, joita oli lopulta yli 120. Osa vastaajien valitsemista kohteista oli samoja, kuin mitä muutkin vastaajat olivat valinneet jatkokysymyksiä varten muistettavaksi. Usean vastaajan valitsemia samoja kohteita olivat mm. Auschwitz-Birkenaun keskitysleiri, Anne Frankin kotitalo, Dachau keskitysleiri, The London Dungeon -kierros, sekä 9/11 muistomerkki New Yorkissa. Auschwitz-Birkanun valitsijoita tarkasteltavaksi kohteeksi oli kaikista eniten (52), toiseksi eniten valittiin Dachau keskitysleiri (16) ja kolmanneksi eniten Anne Frankin talo (10). Kohteen valinnan jälkeen esitettyihin kysymyksiin ”Miksi kiinnostuit valitsemastasi kohteesta?” ja ”Millaisia tunteita koit valitsemassasi kohteessa?” tulleita vastauksia vertailtiin seuraavassa luvussa Auschwitz-Birkenaun vastanneiden ja Anne Frankin talon vastanneiden kesken. Vaikka Dachau keskitysleiri oli toiseksi eniten valittu kohde niin koimme, että kahden keskitysleirin kesken saadut vastaukset eivät eronneet toisistaan tarpeeksi ja tästä syystä valittiin kolmanneksi eniten valittu kohde, Anne Frankin talo.

4.3.1 Valitun kohteen vetovoimatekijät

Seuraavaksi kyselyssä selvitettiin syitä, sille miksi vastaajat kiinnostuivat valitsemastaan synkän turismin kohteesta. Tässä kysymyksessä oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto. Kaikista vastaajista 82,1 % (248) mainitsi syyksi kohteen historian, 17,2 % (52) kertoi syykseen tuntemansa henkilön suosituksen. Sosiaalinen media / internet loi kiinnostuksen kohteeseen 10,9 prosentilla (33) sekä kohteen markkinointi sai 5 % (15) kaikista vastaajista kiinnostumaan valitsemastaan kohteesta.

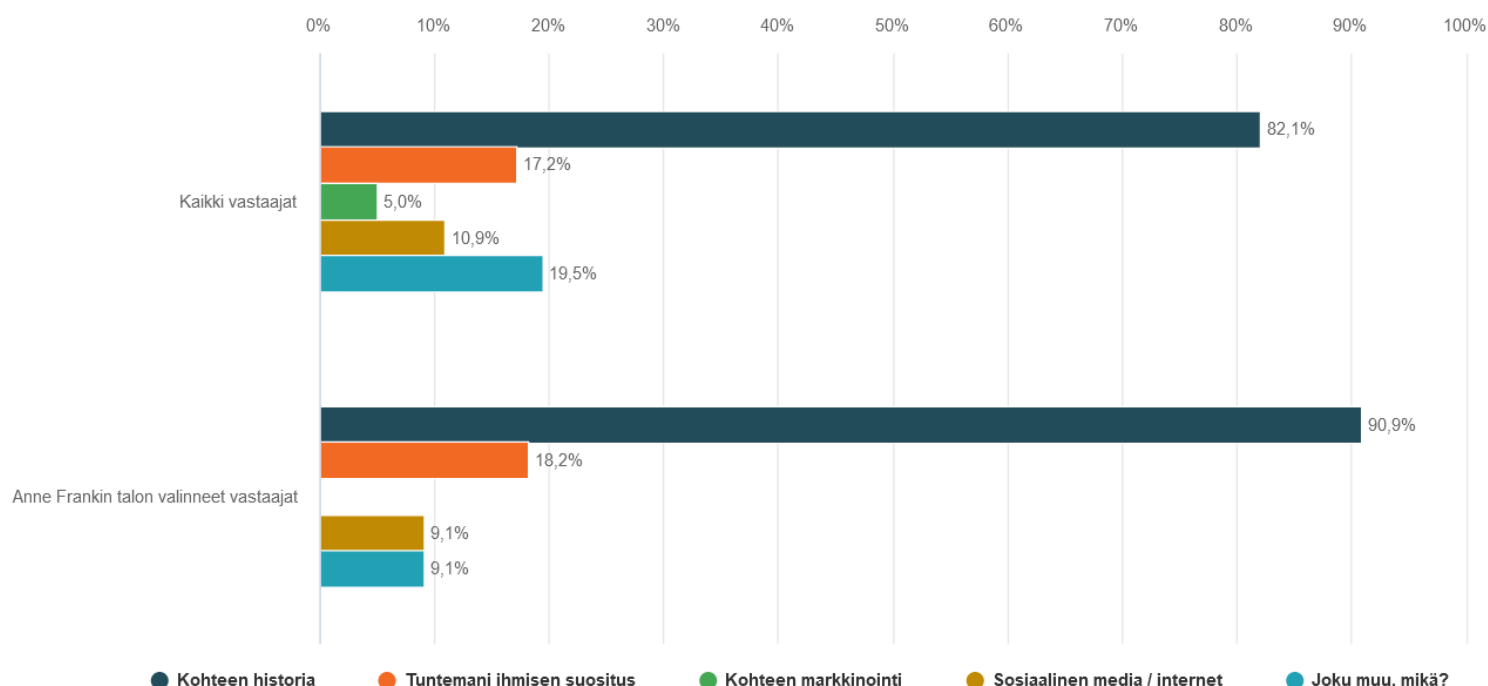
Lisäksi kaikista vastaajista 19,5 % (59) ilmoitti syyksi kohteeseen kiinnostumisesta ”Joku muu, mikä?” ja samalla avasivat vastausta tekstikenttään. Vastauksista erottuivat mm. ”kohde sattui olemaan lähistöllä” (12), opintomatka/koulun luokkaretki (9), kaverin tai perheenjäsenen halu vierailla kohteessa (8), sekä kohteen kauneus (3).

Seuraavaksi verrattiin kaikkien vastaajien sekä Auschwitz-Birkenaun valinneiden vastaajien syyt kohteesta kiinnostumiseen. Näiden kahden joukon vastaukset olivat osittain samanlaiset, mutta erojakin löytyi. Kohteen historia oli suurin syy kaikkien vastaajien osalta 82,1 % osuudella ja myös Auschwitz-Birkenaun valinneiden vastaajien osalta peräti 96,3 % osuudella. Kaikkien vastaajien kohdalla toiseksi eniten vastauksia sai ”Joku muu, mikä?” 19,5 % osuudella ja kolmanneksi eniten ”Tuntemani ihmisen suositus” 17,2 % osuudella, kun taas Auschwitz-Birkenaun valinneiden kohdalla samat vastausvaihtoehdot olivat jaetulla toisella sijalla 9,3 % osuudella vastauksista. Seuraavaksi eniten vastauksia sai sosiaalinen media ja internet, joka sai kaikkien vastaajien joukosta 10,9 % osuuden ja Auschwitz-Birkenaun valinneiden ryhmästä 5,6 % osuuden. Kaikkien vastaajien joukossa viimeisenä oli 5 % osuudella kohteen markkinointi, mutta Auschwitz-Birkenaun valinneiden kohdalla kyseistä vaihtoehtoa ei ollut valittu kertaakaan.

Kuva 13. Kaikkien vastaajien (n=248) ja Auschwitz-Birkenaun valinneiden vastaajien (n=52) syyt kohteesta kiinnostumiselle

Toiseksi vertailukohteeksi otimme Anne Frankin talon, jota vertasimme kaikkien vastaajien kanssa. Näiden kahden ryhmän kesken esiintyi myös joitain eroja. Kohteen historia oli Anne Frankin talon valinneiden kesken myös yleisin syy kohteesta kiinnostumiselle 90,9 % osuudellaan, ja toiseksi suosituin syy oli ”Tuntemani ihmisen suositus” 18,2 % osuudella. ”Sosiaalinen media ja internet” sekä ”Joku muu, mikä?” keräsivät molemmat saman verran vastauksia 9,1 % osuudella ja näin ollen jaikoivat kolmannen sijan. Kuten Auschwitz-Birkenaun kohdalla, ei myöskään Anne Frankin talon kohdalla kenenkään syy vierailla kohteessa ollut sosiaalinen media tai internet.

Kuva 14. Kaikkien vastaajien (n=248) ja Anne Frankin talon valinneiden vastaajien (n=10) syyt kohteesta kiinnostumiselle

Vertaillaessa Auschwitz-Birkenaun sekä Anne Frankin talon valinnoita vastaajia toisiinsa nähtiin jonkin verran yhtäläisyyksiä. Molemmilla ryhmillä huomattiin suurimman syyn kohteesta kiinnostumiseen olleen niiden historia. Myös ”Tuntemani ihmisen suositus” oli molemmissa kohteissa toiseksi suosituin syy kohteesta kiinnostumiselle, vaikkakin Anne Frankin talon valinnoilla prosentuaalinen osuus tämän vastausvaihtoehdon kohdalla oli reilusti suurempi. Sosiaalinen media / internet sekä ”Joku muu, mikä?” -vaihtoehdot olivat melko tasaisesti jakautuneet molempien kohteiden osalla. Yhtäläisyydet voivat mahdollisesti selittyä sillä, että molemmat kohteet liittyvät holokaustiin ja tämän takia syyt kyseisistä kohteista kiinnostumiseen ovat samankaltaisia.

4.3.2 Koetut tunteet synkän turismin kohteessa

Seuraavaksi kysimme vastaajilta, millaisia tunteita he kokivat vieraillessaan valitsemassaan kohteessa. Tässä kysymyksessä oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto. Tunteet kohteissa vaihtelevat täysin ymmärretysti, sillä kohteet, joita vastaajat valitsivat, erosivat toisistaan hyvin paljon ja kohteet asettuvat useisiin eri kohtiin synkän turismin väriasteikolla. Vaikka monet synkän turismin kohteet omaavat synkkiä piirteitä ja kohteissa on yleensä tapahtunut jotain hirvittävää, on myös muistettava, että osa synkän turismin kohteista sijoittuu hyvin valoisaan päähän synkkää turismia, eivätkä tällaiset kohteet välttämättä aiheuta ihmisissä kauhua tai muita vastaavia ”negatiivisia” tunteita.

Kaikkien vastaajien antamissa vastauksissa korostuivat etenkin kiinnostus 71,5 % (216), suru 68,5 % (207) sekä empatia 61,6 % (186). Muut vastausvaihtoehdot keräsivät vastauksia seuraavanlaisesti: ahdistuneisuus 49,3 % (149), sääli 39,4 % (119), viha 27,8 % (84), kauhu 26,8 % (81), välinpitämättömyys 2,3 % (7) ja vahingonilo 0,3 % (1). Lisäksi vastausvaihtoehto ”Jokin muu, mikä” keräsi vastauksia 11,9 % (36), jonka yhteydessä vastausta täytyi avata muutamalla sanalla. Näissä

vastauksissa korostuivat ihmetys/hämmennys (11), pelko/järkytys (5), sekä kunnioitus (4). Seuraavaksi vielä muutama avoin vastaus koetuista tunteista synkän turismin kohteessa

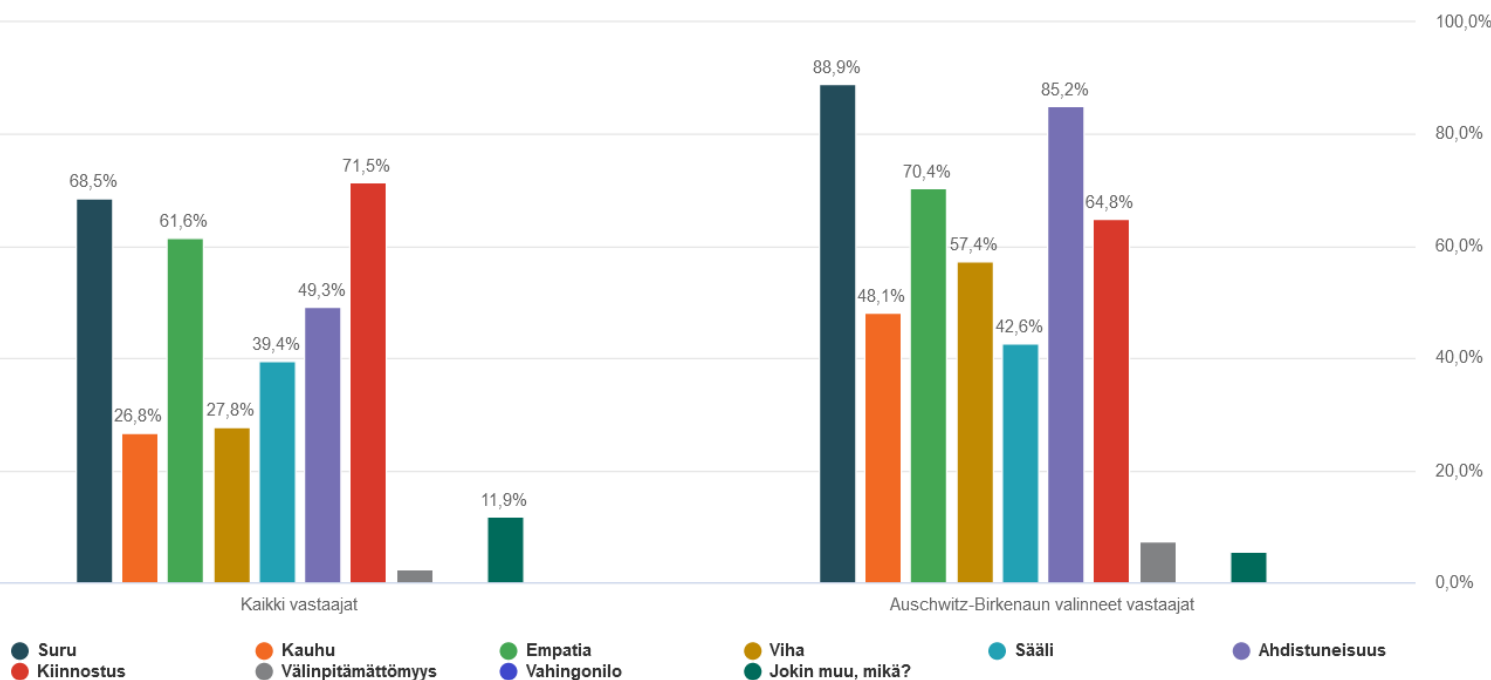
"Hämmästyminen, kiitollisuus."

"Epäuskoisuus."

"Toivottomuus, tulevaisuuden pelko, turtuneisuus."

"Awe about how insignificant human life is in the perspective of history."

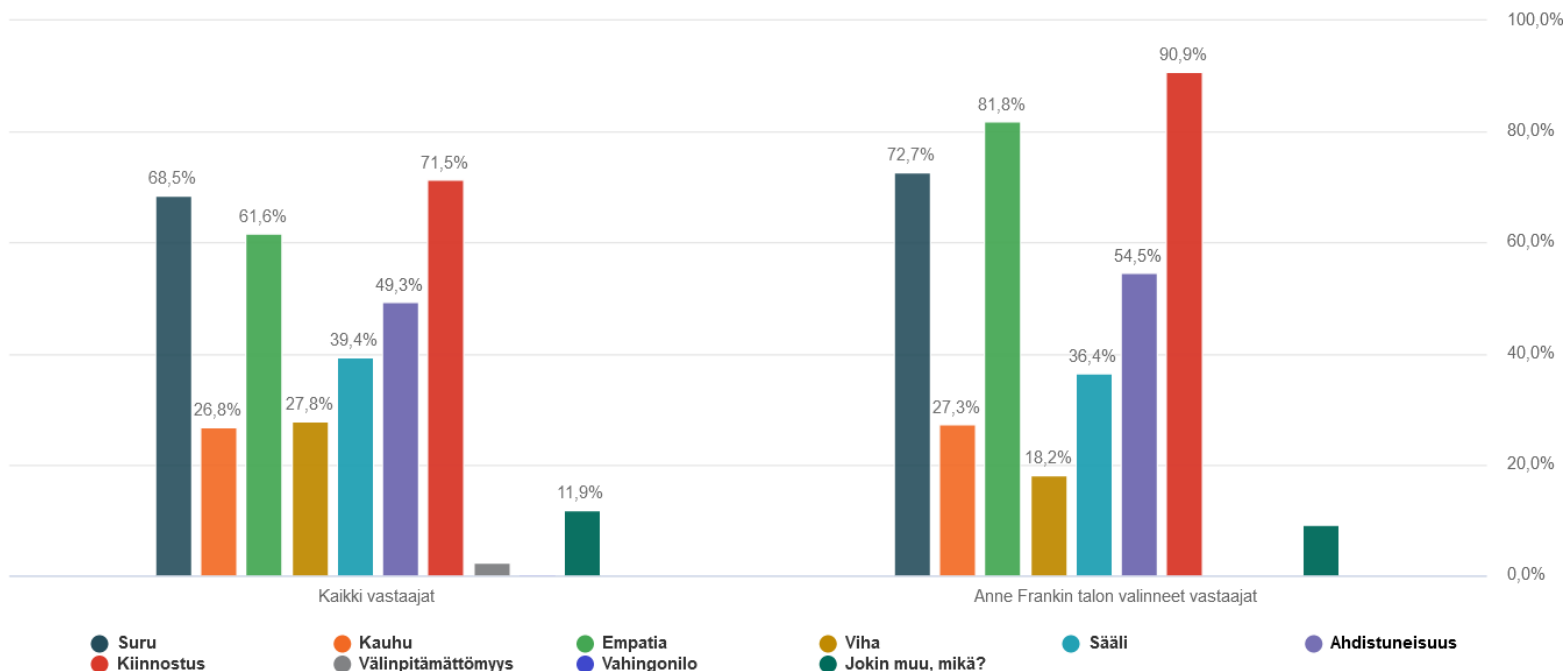
Kaikkien kyselyyn vastanneiden ja Auschwitz-Birkenaun valinneiden vastaajien vastausten kesken oli huomattavissa eroja. Auschwitz-Birkenaun valinneiden vastaajien kesken suru (88,9 %) oli eniten valittu tunne, jota vastaajat olivat kokeneet vieraillessaan kohteessa, kun taas kaikkien vastaajien kesken kiinnostus oli kaikista eniten koettu tunne (71,5 %). Auschwitz-Birkenaun valinneen joukon kesken suru, kauhu, empatia, viha, sääli ja välinpitämättömyys olivat useammin koettuja tunteita kohteessa, kuin kaikkien vastaajien kesken kaikissa valituissa kohteissa. Ainoastaan kiinnostus ja vahingonilo valmiiden tunnevaihtoehtojen joukosta oli enemmän valittu vaihtoehto kaikkien vastaajien kesken, samoin kuin valintavaihtoehto "Joku muu, mikä?".

Kuva 15. Kaikkien vastaajien (n=248) ja Auschwitz-Birkenaun valinneiden vastaajien (n=52) tunteet eri synkän turismin kohteissa

Kaikkien vastaajien ja Anne Frankin talon valinneiden vastaajien välillä oli eroja. Suurimmat erot näkyivät empatian, vihan, kiinnostuksen ja välinpitämättömyyden tunteissa. Anne Frankin talossa vierailneiden vastaajien kesken empatian ja kiinnostuksen tunteet olivat yleisempiä, kuin kaikkien vastaajien kesken. Kaikkien vastaajien kesken viha ja välinpitämättömyys olivat yleisempiä tunteita, kuin Anne Frankin talossa vierailneiden vastaajien. Muutoin prosenttimääriltään koetut tunteet olivat

suhteellisen samoja niin kaikkien vastaajien, kuin Anne Frankin talossa vierailleidenkin kesken. Kuitenkin pieniä prosenttimääriä enemmän ahdistusta ja surua kokivat Anne Frankin talossa vierailleet vastaajat.

Kuva 16. Kaikkien vastaajien (n=248) ja Anne Frankin talon valinneiden vastaajien (n=10) tunteet eri synkän turismin kohteissa

Auschwitz-Birkenauin valinneiden ja Anne Frankin talon valinneiden vastaajien kesken oli myös huomattavissa eroja, niin kuin voi olettaa, kun kyseessä on kaksi erilaista synkän turismin kohdetta. Vaikka kummatkin kohteet liittyvät holokaustiin, ovat ne kohteina erilaisia. Auschwitz-Birkenau oli tuhoamisleiri, jossa toteutettiin kansanmurhaa ja joka pitää sisällään suuren määrän ihmiskohtaloita ja kauhua. Anne Frankin talo on kohteena hyvin erilainen.

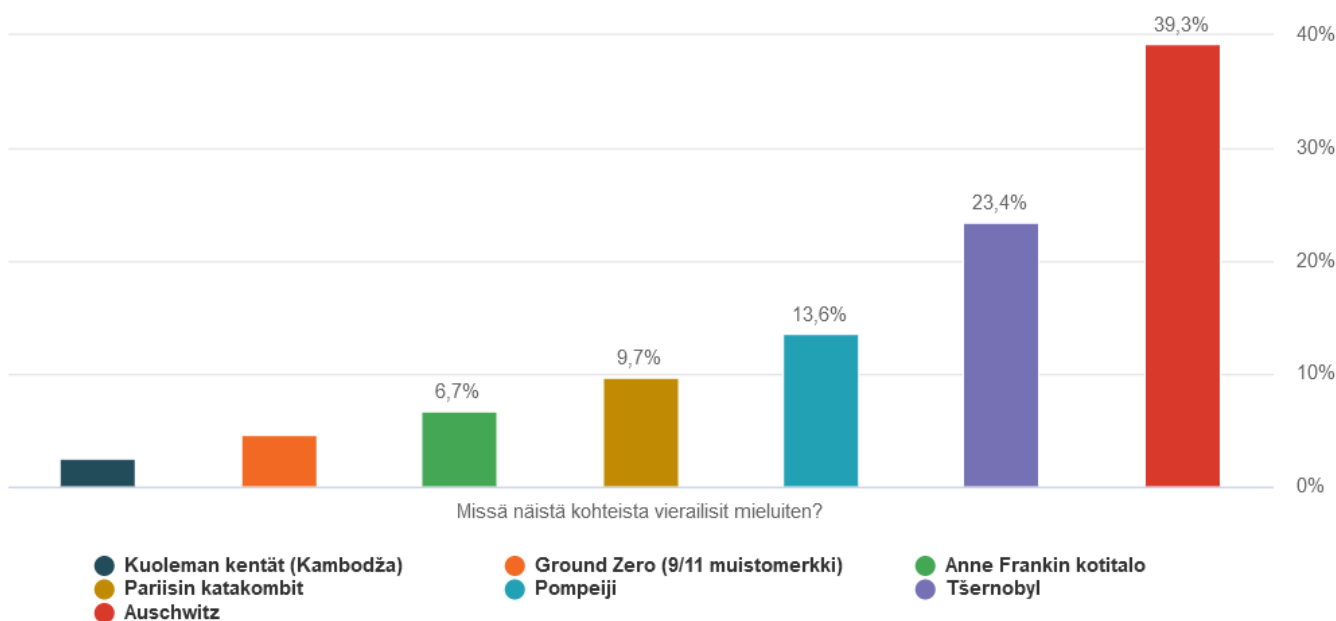
Talon vintillä piilotteli kaksi juutalaisperhettä. Talossa piilotellessaan toisen perheen tytär, Anne Frank, kirjoitti päiväkirjaansa, joka myöhemmin julkaistiin hänen isänsä toimesta. Anne Frank kuoli itse Bergen-Belsenin keskitysleirillä. Anne Frankin päiväkirjaa on painettu yli 25 miljoonaa kappaletta ja se on yksi tunnetuimmista holokaustista kertovista kirjoista. (Anne Frank House.)

Verratessa näissä kahdessa kohteessa vierailleiden vastaajien tunteita kohteessa on selvää, että Anne Frankin talo on jollain tapaa erilainen kokemus Auschwitz-Birkenauhun verratessa. Anne Frankin talossa vierailleilla empatian tunne oli useamman valinta kuvailemaan koettua tunnetilaa. Tämä johtuu mahdollisesti siitä, että Anne Frankin talossa vierailu on jollain tasolla henkilökohtaisempi kokemus, kuin Auschwitz-Birkenauin keskitysleirillä vierailu. Auschwitz-Birkenau sijoittuu myös synkkyysasteikolla synkemmälle tasolle kuin Anne Frankin talo. Auschwitz-Birkenauissa vierailleiden vastaajien tunteet surusta, ahdistuksesta, kauhusta ja vihasta olivat prosenttimäärältään suurempia, kuin Anne Frankin talossa vierailleiden. Auschwitz-Birkenauissa vierailu kuvaa koko holokaustia ja sen vuoksi menetettyjä ihmisiä eri tavoin, kuin Anne Frankin talossa vierailu, joka on kirjaimellisesti yhteen henkilöön (tai kahteen perheeseen) liitettävä paikka. Todennäköisesti tämän vuoksi etenkin

kauhu ja viha nousivat niin vahvasti esille siellä vierailneiden henkilöiden tunteissa. Osa Auschwitzissa vierailneiden henkilöiden tunteista oli välinpitämättömyys. Voisi olettaa, että ainakin osalle ihmisistä välinpitämättömyys on ollut tunteena sen vuoksi, jos he ovat olleet vierailemassa kohteessa esimerkiksi luokkaretkellä, vaikka aihe ei heitä itsessään kiinnostaisi. Anne Frankin talossa vierailleista vastaajista kukaan ei valinnut tuntemukseksi välinpitämättömyyttä.

4.3.3 Missä näistä synkän turismin kohteista vierailisit mieluiten?

Kysymyksessä ”Missä näistä kohteista vierailisit mieluiten?” annoimme vastausvaihtoehtoja 7 maailmanlaajuisesti tunnettua synkän turismin kohdetta. Näistä vaihtoehtoista selvästi suosituin oli Auschwitz 39,3 % (262) osuudellaan, jonka jälkeen toisena Tšernobyl 23,4 % (156) ja kolmantena Pompeiji 13,6 % (91). Vastausmäärältään seuraavaksi eniten oli Pariisin katakombeilla 9,7 % (65), Anne Frankin kotitalolla 6,7 % (45), Ground Zerolla (9/11 muistomerkki) 4,7 % (31) ja viimeisenä Kambodžan Kuoleman kentillä 2,6 % (17).

Kuva 17. Annetuista vaihtoehtoista vastaajille mieluisin synkän turismin kohde vierailija (n=667)

4.3.4 Synkän turismin vetovoimatekijät

Seuraavaksi selvitimme, mistä syistä vastaajat ovat vierailleet tai vierailisivat synkän turismin kohteissa. Tähän kysymykseen oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto sekä avata halutessaan vastaustaan tekstikenttään. Suosituimmaksi syyksi nousi mielenkiinto ”tuntematonta” kohtaan 67,9 % (453) osuudella vastauksista. Lähes yhtä suosittu vastausvaihtoehto oli oppimissyys, joka keräsi vastauksista 65,7 % (438) osuuden. Vastaajista 44,2 % (295) valitsi vaihtoehdon ”Kokeaksesi jotain uutta”, ja vaihtoehtoista tunnesyys keräsi 24,6 % (164) osuuden vastauksista. Synkän turismin kohteissa uskonnollisista syistä oli vierailut tai vierailisi 3,1 % (21) vastaajista. Tässä kysymyksessä oli lisäksi mahdollista valita ”Joku muu, mikä?”, ja tämä vaihtoehto keräsi yhteensä 9,4 % (63) vastauksista.

Avoimista kohdista nousi esiin seuraavanlaisia vastauksia. He, jotka vastasivat ”Kokeaksesi jotain uutta”, vastasivat esimerkiksi ”Matkailu avartaa” ja ”Maailmankuva avautuu taas hieman ja se muut-

taa aina omien perspektiivien asettelua.”. Heillä, jotka halusivat avata sanallisesti tunnesytään, erotui vastauksissa esim. heidän isovanhempiensa kokemukset sodista ja halu ymmärtää ihmisten kokemaa kauhua. Eräs vastaaja kirjoitti näin: ”Jotta synkän turismin kohteen edustama tapahtuma konkretisoituisi myös tunnepuolella.” Tätä samaa asiaa käsiteltiin myös tämän opinnäytetyön luvussa 2.5 Motiivit ja psykologiset syyt ja se onkin yksi tärkeistä psykologisista syistä synkän turismin vetovoimatekijöitä ajateltaessa. ”Mielenkiinnosta tuntematonta kohtaan” sekä ”Oppimissytyt” -vastausvaihtoehdoista nousi esiin mm. historiallisten kohteiden ja paikkojen kiinnostavuus sekä halu ymmärtää ihmisen pahuutta. Lisäksi oppimissyistä nousi esiin myös vastaajien halu ymmärtää historiaa ja sitä kautta estää historiassa tapahtuneiden kauheuksien tapahtuminen uudestaan. Myös ”Joku muu, mikä?” -vastausvaihtoehdon valinneilla kiinnostus historiaan ja sen ymmärtäminen korostui vastauksissa. Lisäksi osalla syynä vierailuun oli kohteen sijainti lähistöllä.

4.4 Vastaajat, jotka eivät halua vierailla synkän turismin kohteissa

Kyselyn viimeinen kysymys edelliseen kysymykseen ”ei” vastanneille oli ”Mistä syistä et halua vierailla synkän turismin kohteissa?”. Valmiina vastausvaihtoehtoina oli ”Eettiset syyt.”, ”Synkän turismin aihe ahdistaa minua.”, ”Synkän turismin kohteet eivät kiinnosta minua.”, ”Joku muu, mikä?”. Kaikkiin valintoihin oli myös vapaa kommenttikenttä, johon sai halutessaan kirjoittaa tarkentavia selityksiä, sekä ”Joku muu, mikä?” -kohtaan kertoa jonkin muun syyn, jos ensimmäisistä kolmesta vastausvaihtoehdosta mikään ei täsmännyt.

Suurin osa, 39,3 %, vastasi ”Synkän turismin kohteet eivät kiinnosta minua”. Tähän tulleet vapaita kommentteja

”Miksi minua kiinnostaisi nähdä toisen elämän hirvein paikka? Ehkä historian valossa, mutta ei muuten kiinnosta pätkääkään.”

”En tykkää kauhuelokuvista, enkä mistään pelottavista asioista. En näe mitään mielenkiintoa katsella jonkun hautaa.”

”I don't like to be reminded of tragedies.”

Toiseksi eniten, 28,9 %, vastauksia tuli kohtaan ”Synkän turismin aihe ahdistaa minua”. Tähän tulleet vapaita kommentteja

”Ihmisen julmuus ahdistaa muutenkin.”

”Historiasta ja synkkien tapahtumien paikoista ja tapahtumista on toki yleissivistävässäkin mielessä hyvä olla tietoinen, mutta samalla asiat ovat ahdistavia, enkä haluaisi tarkoituksella lisätä omaa ahdistusta.”

”Eettiset syyt” olivat 16,6 % syy olla vierailematta synkän turismin kohteissa. Yhtäkään avointa kommenttia ei tullut eettisiin syihin liittyen. ”Joku muu, mikä?” oli 15,5 % tähän kysymykseen vastanneen henkilön syy olla vierailematta synkän turismin kohteissa. Tähän tulleissa vapaissa kommentteissa oli n. 10 kommenttia siitä, ettei vastaaja tiedä mitä synkän turismin kohteet ovat. Kyselyn ensimmäisellä sivulla avattiin synkkää turismia käsitteenä ja annettiin lisäksi suoria esimerkkejä synkän

turismin kohteista, mutta jostain syystä vastaajat eivät näistä silti tienneet. Tästä aiheesta lisää luvussa 6, jossa pohditaan tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

4.5 Taustatekijöiden vertailu

Tässä luvussa vertaillaan eri taustatekijöitä sekä niiden vetovoimatekijöitä. Tässä luvussa verrattavat taustatekijät ovat sukupuoli, ikä ja koulutusaste. Ristiinvertailu toteutettiin Webropolin avulla ja tuloksia avataan tarkemmin seuraavissa alaluvuissa. Taustatekijöiden vertailun avulla haluttiin selvittää tarkemmin rajattujen ryhmien välisiä eroja vastauksissa.

4.5.1 Sukupuolten väliset erot vetovoimatekijöissä

Kyselystä selvisi, että hajonta sukupuolten välisissä vastauksissa oli verrattain pientä. Suurimmat erot miesten ja naisten vastauksissa näkyivät kohdevalinnoissa, syissä miksi he olivat kiinnostuneet valitsemastaan kohteesta, heidän kokemissaan tunteista kohteessa vieraillessaan sekä syistä, miksi he olivat vierailleet/vierailisivat tai mistä syistä he eivät haluaisi vierailla synkän turismin kohteessa. Vastaajista niin pieni osa ilmoitti sukupuolekseen ”muu” tai ”en halua vastata”, joten heidän vastauksiaan ei ollut tutkimuksen kannalta oleellista avata sen tarkemmin.

Sekä miehistä, että naisista noin kolmasosalle vastaajista synkkä turismi oli käsitteenä tuttu jo ennestään, naisilla osuus 30,1 % ja miehillä 28,3 %. Samoin noin kolmasosa vastaajista (naisista 34,9 % ja miehistä 33 %) oli vierailut synkän turismin kohteessa aiemmin. Tästä voidaan päätellä kohteissa vierailneiden henkilöiden tiedostaneen vierailleensa synkän turismin kohteessa.

Sekä miesten että naisten kohdalla selvästi suosituin syy valitsemastaan kohteesta kiinnostumiseen oli kohteen historia. Miehistä 87,1 % ja naisista 79,7 % valitsi tämän vaihtoehdon.

Miehistä 66,2 % ilmoitti haluavansa vierailla synkän turismin kohteessa, kun taas naisilla vastaava lukema oli 61,7 %. Kysyttäessä vastaajien syitä kiinnostukselleen valitsemaansa kohdetta kohtaan, miesten kohdalla korostui kohteen historia 87,1 % vastanneista ja toisena sosiaalinen media 18,6 % vastanneista. Naisten kohdalla vastaavat luvut olivat kohteen historian kohdalla 79,7 % ja sosiaalisen median kohdalla 8,6 %.

Vastauksissa suurta hajontaa sukupuolten välisissä vastauksissa oli vastaajien kokemissa tunteissa sekä kohdevalinnoissa. Naiset kokivat kohteissa enemmän surua, kauhua, empatiaa ja ahdistuneisuutta kuin miehet, kun taas miehet kokivat naisia enemmän sääliä ja kiinnostusta vieraillessaan kohteessa. Auschwitz oli reilusti suosituimpi kohdevalinta naisten kuin miesten keskuudessa, sillä jopa 42,9 % naisista valitsi sen mieluisimmaksi synkän turismin kohteeksi, miehillä saman lukeman ollessa 28 %. Miesten suosituimmaksi kohdevalinnaksi nousi Tšernobyli 40,9 % osuudella, ja kyseinen kohde valikoitui suosituimmaksi 18,2 % naisista.

Sukupuolten väliset erot näkyivät kohteessa vierailun tai vierailematta jättämisen syissä seuraavalla tavalla. Miehillä vierailun syynä näkyi naisia enemmän halu kokea jotain uutta n. 10 prosenttiyksikön erolla. Syyt jättää vierailematta synkän turismin kohteissa erosivat siten, että naisista 19,5 % mainitsi eettiset syyt ja miehistä 4,2 %, naisista 35,2 % koki synkän turismin aiheena ahdistavaksi, kun taas miehistä 10,4 %. Miehillä korostui naisia enemmän vastausvaihtoehto ”synkän turismin kohteet

eivät kiinnosta minua” 62,5 % osuudella ja naisilla saman vastausvaihtoehdon valitsi 32,1 % vastaajista.

4.5.2 Ikäryhmien väliset erot vetovoimatekijöissä

Kyselystä kävi ilmi, että eri ikäryhmien väliset erot vastauksissa eivät olleet niin merkittäviä kuin ennalta olisi voinut olettaa, mutta toki erojakin löytyi. Yli 60-vuotiaita oli vastaajista niin pieni osa, ettei heidän vastauksistaan voitu vetää tarkkoja johtopäätöksiä.

Tasan puolet yli 60-vuotiaista olivat kuulleet synkän turismin käsitteestä aiemminkin, muilla ikäryhmillä vastaavat lukemat olivat n. kolmasosan luokkaa vastaajista, paitsi 40-49-vuotiaiden ryhmässä alle viidesosa vastaajista oli aiemmin kuullut käsitteestä. Synkän turismin kohteissa aiemmin vierailleita oli eniten 30-39-vuotiaiden joukossa 40,8 % osuudella sekä 40-49-vuotiaiden ryhmässä 54,1 % osuudella vastaajista. 50-59-vuotiaiden ikäryhmä erottui muista, sillä lähes puolet eli 47,8 % eivät olleet vierailleet missään synkän turismin kohteessa. 18-29-vuotiaat sekä 30-39-vuotiaat erottuivat merkittävästi muista ikäryhmistä kysymyksessä; ”Haluaisitko vierailla synkän turismin kohteessa?”, sillä yli 60% kyseisistä ikäryhmistä vastasi myöntävästi. Kuten eri sukupuolten vastauksissa, myös ikäryhmittäin jaoteltaessa vastaajia, kohteen historia oli ylivoimaisesti yleisin syy kohteesta kiinnostumiseen.

Sosiaalisen median ja internetin yhteys kohteesta kiinnostumiseen oli vähäistä. Kyselystä selvisi, että 18-29-vuotiaiden ikäryhmästä 14,6 % kiinnostui kohteesta näiden kanavien kautta. Tämä oli hieman yllättävää, sillä oletimme luvun olevan paljon suurempi etenkin tässä ikäryhmässä, joka on aktiivinen sosiaalisen median alustoilla. Muissa ikäryhmissä lukemat olivat vielä edellä mainittua ikäryhmää pienempiä.

Kaikissa ikäryhmissä yleisin koettu tunne vieraillessaan synkän turismin kohteessa oli suru, paitsi 18-29-vuotiaiden osalta kiinnostus kohosi yleisimmäksi tunnetilaksi. Myös yli 60-vuotiaiden ikäryhmässä kauhu sekä empatia olivat yhtä yleisiä tuntemuksia. Erot ikäryhmittäin koetuissa tunteissa näkyivät etenkin 50-59-vuotiaiden ikäryhmässä, sillä tämän ryhmän kohdalla korostuivat suru ja ahdistuneisuus, jossa kyseisellä ryhmällä oli keskiarvoa suurempi edustus. Kaikkien muiden vastausvaihtoehtojen kohdalla kyseisellä ikäryhmällä oli keskiarvoa pienempi prosentuaalinen osuus vastaajista. Muuten ikäryhmien väliset erot vastaajien kokemissa tunteissa olivat melko tasaisia.

Lähes kaikkien ikäryhmien osalta mieluisin vierailukohde oli Auschwitz. Tähän tekivät poikkeuksen 50-59-vuotiaiden ikäryhmä, jolla yhtä suosittu valinta oli Pompeiji. Molemmat näistä kohteista kyseisestä ikäryhmästä valitsivat 35,7 %. Toisen poikkeuksen teki yli 60-vuotiaiden ikäryhmä, jonka mieluisin vierailukohde oli Anne Frankin talo. Kyseisen kohteen valitsi yli 60-vuotiaista 100% vastaajista.

Tutkimuksessa kysyttiin vastaajilta syitä, miksi he olivat vierailleet tai vierailisivat synkän turismin kohteessa. Eri ikäluokkien yleisin syy oli oppimissyty. Poikkeuksena tähän olivat 18-29-vuotiaat, joilla yleisin syy oli mielenkiinto tuntematonta kohtaan. Toinen poikkeava ikäryhmä oli yli 60-vuotiaat, jotka eivät olleet vierailleet tai eivät haluaisi vierailla ollenkaan synkän turismin kohteessa. 18-29-vuotiaiden vastaajien kohdalla myös vastausvaihtoehto ”kokeaksesi jotain uutta” nousi esiin muita

ikäryhmiä suuremmalla edustuksella. Tähän voi selityksenä olla kenties kyseisen ikäryhmän vähäisempi elämäkokemus, sillä prosentuaalinen osuus vastaajista laski sitä enemmän, mitä vanhempaa ikäryhmää tarkasteltiin.

Suurimmalla osalla eri ikäryhmistä suurin syy sille, etteivät he halunneet vierailla synkän turismin kohteessa johtui yksinkertaisesti siitä, ettei kyseiset kohteet kiinnostaneet heitä. Tähän tekivät kuitenkin poikkeuksen jälleen 18-29-vuotiaat vastaajat, joilla suurin syy, miksi he eivät halunneet vierailla synkän turismin kohteessa, oli sen aiheuttama ahdistus, sekä yli 60-vuotiaat, jotka eivät halunneet vierailla synkän turismin kohteessa eettisistä syistä.

4.5.3 Koulutusasteiden väliset erot vetovoimatekijöissä

Kyselystä kävi ilmi, että vastaajien koulutusaste vaikutti heidän vastauksiinsa, mutta erot eivät olleet niin suuria kuin kyselyä tehdessä oletettiin. Koulutusasteeltaan peruskoulun valinneita oli niin vähäinen määrä, ettei ollut tulosten kannalta luotettavaa tarkastella heidän vastauksiaan kovin tarkasti.

Käsitteenä synkkä turismi oli tuttu noin kolmasosalle vastaajista. Neljällekymmenelle prosentille koulutustasokseen peruskoulun ilmoittaneille vastaajille käsite oli tuttu.

Kyselystä selvisi, että korkeammin kouluttautuneet olivat todennäköisemmin vierailleet jossain synkän turismin kohteessa aikaisemmin. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista vastaajista yli 60 % oli vierailut, kun taas alemman korkeakoulututkinnon ja toisen asteen tutkinnon suorittaneista n. kolmasosa vastasi vierailleensa jossain synkän turismin kohteessa aiemmin. Koulutustasokseen peruskoulun vastanneista kukaan ei ollut vierailut aikaisemmin missään synkän turismin kohteessa. Vastaavasti kaikista koulutustasoista yli 60 % haluaisi joskus vierailla, paitsi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista hieman yli 50 % vastasi haluavansa joskus vierailla synkkään turismiin luetavassa kohteessa.

Myös koulutusasteittain tarkasteltaessa selvästi suosituin syy kohteesta kiinnostumiseen oli jälleen kohteen historia. Vastaajista, jotka olivat vierailleet aiemmin synkän turismin kohteessa, n. 80 % mainitsi tämän syyksi kiinnostumiselleen koulutustasosta riippumatta. Muista syistä nousi esiin ”tuntemani ihmisen suositus”, jonka vastasi toisen asteen koulutuksen sekä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista hieman yli viidesosa vastaajista.

Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden vastaajien yleisin valitsemassaan kohteessa kokema tunne oli suru yli 70 % osuudella vastanneista. Tämä erosi hieman muista koulutustasoista, sillä toisen asteen koulutuksen suorittaneista yli 80 % sekä alemman korkeakoulututkinnon suorittaneista vastaajista yli 70 % valikoi vastausvaihtoehdon ”kiinnostus”. Koulutustasosta riippumatta kolmen kärki koetuissa tunnetiloissa oli suru, empatia sekä kiinnostus.

Kysyttäessä vastaajilta, missä antamistamme kohdevaihtoehtoista he vierailisivat mieluiten, erottui vastauksista jälleen yksi kohde ylitse muiden, Auschwitz. Peruskoulutuksen koulutustasokseen ilmoittaneista kaksi kolmasosaa, toisen asteen koulutuksen suorittaneista 42 %, alemman korkeakoulun käyneistä 39,3 % sekä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista 28,1 % valikoi Auschwitzin mieluisimmaksi synkän turismin kohteeksi. Toiseksi suosituin kohde kaikilla koulutustasoilla oli Tšernobyl. Vaikka edellä mainittujen kohteiden suosio vastaajien keskuudessa ei ollut varsinainen yllätys,

oli tuloksista kuitenkin huomattavissa eräs mielenkiintoinen ilmiö. Auschwitzin kohdalla oli nähtävissä, että prosentuaalinen osuus kyseisen kohteen valinneista laski tasaisesti sitä mukaa, mitä korkeamman koulutuksen vastaajat olivat suorittaneet. Pompeijin kohdalla oli huomattavissa samanlainen ilmiö, mutta käänteisessä järjestyksessä. Kyseisistä huomioista on kuitenkin vaikea vetää mitään varmoja johtopäätöksiä. Kyseessä saattoi olla esimerkiksi se, että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet olivat todennäköisemmin jo vierailleet Auschwitzissa tai heidän tietämyksensä kyseisen kohteen historiasta oli jo riittävää. Mahdollisia syitä voi olla toki muitakin.

Kysymyksestä "Mistä syistä olet vierailut/vierailisit synkän turismin kohteissa?" selvisi, että suosituin syy pelkän peruskoulun suorittaneilla sekä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla olivat oppimissyöt. Toisen asteen sekä alemman korkeakoulututkinnon suorittaneilla suosituin syy oli mielenkiinto "tuntematonta" kohtaan. Kyselystä selvisi myös, että vastaavasti yleisin syy, jonka takia vastaajat eivät halunneet vierailla synkän turismin kohteissa, oli yksinkertaisesti kiinnostuksen puuttuminen synkkää turismia kohtaan. Lisäksi esiin nousivat myös synkän turismin kohteiden aiheuttama ahdistus sekä eettiset syyt.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käydään läpi johtopäätöksiä ja tehdään yhteenveto tutkimuksessa saaduista tuloksista. Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymys oli ”Mistä syystä ihmiset vierailevat synkän turismin kohteissa?” eli toisin sanoen tarkoitus oli selvittää, mitkä ovat synkän turismin vetovoimatekijöitä. Käytyämme läpi tutkimuskyselyyn saamiamme vastauksia, voidaan sanoa, että löysimme vastauksia tutkimuskysymykseemme.

Koko tutkimuskyselyyn saatujen vastausten pohjalta voidaan sanoa, että Auschwitz on tunnetuimpia synkän turismin kohteita, sillä Auschwitz oli selkeästi eniten vastattu kohde. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että kohde on helppo yhdistää synkkään turismiin, vaikkei synkän turismin aihe olisi-kaan ennestään tuttu, toisin kuin esimerkiksi museot, jotka lukeutuvat myös synkän turismin kohteisiin. Tutkimuksessa selvisi myös, että synkkä turismi ei ole aiheena tuttu, kuin alle kolmasosalle vastaajista.

Synkän turismin vetovoimatekijöistä kysyttäessä kävi ilmi, että kohteen historialla on erittäin suuri merkitys. Tämä näkyi vertailtaessa kyselyyn saatuja vastauksia eri sosiodemografisten taustatekijöiden osalta siten, että riippumatta vastaajan iästä, sukupuolesta tai koulutustasosta, historia on synkän turismin kohteissa suurin vetovoimatekijä. Muita avainasemassa olevia vetovoimatekijä kyselyn perusteella olivat myös mielenkiinto tuntematonta kohtaan sekä oppimissytyt. Kuitenkin eroavaisuusiakin oli nähtäessä taustatekijöiden vastauksia vertailtaessa.

Auschwitzin valinneiden vastaajien ja Anne Frankin talon valinneiden vastaajien vastauksia vertailtaessa oli kuitenkin huomattavissa, että kohteiden välillä on vaihtelua siinä miksi kohde kiinnostaa ja millaisia tunteita se vierailijoissa aiheuttaa. Kohteiden välillä löydettyjen erojen syy on se, että kohteet ovat erilaisia toisiinsa nähden ja ne sijoittuvat synkän turismin asteikollakin eri kohtiin. Eroja kohteesta kiinnostumiselle ja kohteessa koetuissa tunteissa löytyi myös eri ikäisillä, eri sukupuolta edustavilla ja eri koulutustason omaavien henkilöiden välillä.

Tutkimuksessa selvisi, että yleisin syy olla vierailematta synkän turismin kohteissa on yksinkertaisesti kiinnostuksen puute synkkää turismia kohtaan. Lisäksi monet kokivat aiheen ahdistavaksi, eivätkä sen takia halua vierailla synkän turismin kohteissa. Teoriaosuuden luvussa 2.5 käsitelty aihe oli motiivit ja psykologiset syyt vierailla synkän turismin kohteissa. Tutkimuksesta saadut tulokset vahvistivat sen, että synkän turismin kohteiden vetovoimatekijät ovat moninaisia.

6 POHDINTA

Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus ovat olennaisia asioita aina mitä tahansa tutkimusta tehdessä. Eettisyyttä ja luotettavuutta on mietittävä koko tutkimuksen ajan alusta loppuun saakka ja toteutettava tutkimusta ne mielessään pitäen. Tässä luvussa perehdytään tarkemmin tässä opinnäytetyössä toteutetun tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen. Tämän lisäksi arvioimme tätä opinnäytetyötä ja työskentelyä sen parissa.

6.1 Tutkimuksen eettisyys

Noudatimme tutkimusta tehdessä hyvän tieteellisen käytännön tapoja. Toimimme tutkimusta tehdessä huolellisesti ja esitimme tutkimuksesta saadut tiedot tarkasti ja rehellisesti. Käsitelimme kaikkia vastaajia tasa-arvoisesti riippumatta siitä, olimmeko itse samaa mieltä vastaajien kanssa vai emme. Kerroimme avoimesti ratkaisuksista, joita teimme ja perustelimme ne kattavasti.

Tutkimuskyselyssämme jokaisen vastaajan anonymiteetti oli taattu ja tämä ilmoitettiin myös kyselyn mukana lähettämässämme saatekirjeessä kertomalla, että kyselyyn vastataan täysin anonyyminä. Vastaajien tietoja ei tallennettu mihinkään, eikä heidän vastauksistaan tallentunut muuta tietoa, kuin että minä päivänä ja mihin aikaan he vastasivat. Vastausajankohtien tiedotkin poistimme lopuksi, joten minkäänlaisia jälkiä vastaajista ei ole enää löydettävissä. Huomioimme myös GDPR:n koko kyselyn toteuttamisen ajan.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Määrällisessä tutkimuksessa tutkimus on luotettava eli validi, jos saadaan mitattua sitä, mitä oli tarkoituskin, eikä tutkimus sisällä systemaattisia virheitä ja tutkimus antaa keskimäärin oikeita tuloksia. Tämä saadaan toteutettua määrällisessä tutkimuksessa, jos tutkimuksessa esitetyt kysymykset mitaavat oikeita asioita ja ovat yksiselitteisiä ja koko tutkimusongelman kattavia. Myös korkea vastausprosentti määrällisessä tutkimuksessa puhuu luotettavuuden puolesta. Tutkimus on reliabeli silloin, kun sen antamat tulokset ovat tarkkoja eivätkä sattumanvaraisia sekä se on tarvittaessa toistettavissa samanlaisilla lopputuloksilla. Jotta tulokset ovat luotettavia, täytyy otoksen olla tarpeeksi kattava ja sen on oltava myös edustava eli samanlainen kuin tutkimuksen perusjoukko. (Heikkilä, 2014.)

Tutkimukseen saamamme vastaajien määrä (878) lisää tutkimuksemme luotettavuutta, sillä mitä enemmän vastauksia määrällisessä tutkimuksessa saa, sitä luotettavampi tutkimus on. Lisäksi tutkimuksemme luotettavuutta lisäsi se, että kysely suoritettiin sähköpostitse sekä Facebook-ryhmissä, jolloin vältettiin haastattelijan vaikutus kyselyn vastauksiin. Kaikista vastaajista muodostuu niin sanottu keskiarvo, jonka kautta voidaan tarkastella tiettyjen taustatietojen omaavien vastaajien käyttäytymistä tutkittavassa asiassa. Kysymykset mittasivat oikeita asioita ja antoivat vastauksen tutkimuskysymykseemme, ja tämän kannalta kysely oli myös onnistunut ja luotettava.

Huomasimme jälkeenpäin kyselyyn tulleista vastauksista sen, että osa vastaajista eivät olleet tietoisia siitä mitä synkkä turismi on. Kerroimme kyselyn ensimmäisellä sivulla mitä synkkä turismi on ja millaiset kohteet ovat synkän turismin kohteita, mutta osa vastaajista ei enää kysymyksiin vastates-

saan sitä muistanut tai ei ollut lukenut tekstiä, jossa avaesimme mitä synkkä turismi on. Tämä on ainut huomaamamme seikka, joka mahdollisesti vaikutti heikentävästi kyselyn tuloksiin. Huomasimme tämän kysymyksen ”Mistä syistä et halua vierailla synkän turismin kohteissa?” avoimissa vastauksissa, jossa saimme n. 10 kommenttia, joissa mainittiin suurin piirtein näin: ”En tiedä mitä synkän turismin kohteet ovat”.

Osasta tarkasteltavista ryhmistä, joita olivat ikä, sukupuoli, koulutusaste, saimme sen verran vähäisesti vastaajia, että heidän vastaustensa mukaan ottaminen tutkimuksen tuloksissa ei olisi ollut järkevää ja se olisi todennäköisesti voinut alentaa tutkimuksen luotettavuutta. Näitä vastaajaryhmiä olivat sukupuolekseen ”Muu” tai ”En halua sanoa” vastanneet, iäksään yli 60-vuotta ilmoittaneet ja koulutusasteekseen ”Peruskoulu” ilmoittaneet. Näistä on kyllä mainintaa tulosten analysoinnissa, mutta sen tarkemmin emme ottaneet näitä vastaajia mukaan tulosten tarkasteluun.

Kiinnitimme huomiota myös lähteiden luotettavuuteen työtä tehdessä. Pyrimme löytämään mahdollisimman uusia lähteitä, mutta aina tämä ei ollut mahdollista. Synkästä turismista on löydettävissä tietoa rajatusti ja aiheesta tehdyt kirjat ovat suhteellisen vanhoja. Niistä oli kuitenkin löydettävissä kaikista kattavimmat tiedot, eikä perusteoria synkästä turismista ole muuttunut ajan saatossa.

6.3 Oman työskentelyn ja työn arviointi

Opinnäytetyön parissa työskentely sujui mielestämme oikein mallikkaasti. Opinnäytetyön aiheen päättäminen kesti pitkään ja lopulta päädyimme tekemään opinnäytetyön synkästä turismista. Synkkä turismi oli meille aiheena jo ennestään tuttu ja aina matkustellessamme vierailemme tietoisesti synkän turismin kohteissa. Synkän turismin kohteita on niin laajasti eri aiheista ja niihin tutustuminen eri maissa pohjaa yleensä myös kyseisen maan tai kaupungin historiaan, mikä tekee siitä niin mielenkiintoista. Mielenkiinto aiheeseen pysyi mukana koko opinnäytetyön tekemisen ajan ja motivoi opinnäytetyön tekemisessä.

Aloitimme työn tekemisen loppukeväästä 2021 ja alun perin oli tarkoitus saada työ valmiiksi alkusyksystä. Saimme kuitenkin kummatkin yllättäen töitä kesäksi, emmekä tästä johtuen ehtineet työstämään opinnäytetyötä kesän aikana juuri ollenkaan ja työn tekeminen oli tästä syystä tauolla syyskuun alkuun saakka. Syyskuussa jatkoimme työn tekoa ja tarkoitus oli saada työ loppuvuodesta 2021 valmiiksi ja niinhän siinä kävikin.

Ammatillisen kasvun kannalta opinnäytetyön tekeminen oli merkittävää. Opinnäytetyö eroaa vahvasti muista koulun aikana tehdyistä raporteista, sillä onhan kyseessä oikea tutkimus, joka on käytännössä toteutettava itse, vaikka apua ja tukea sen tekemiseen onkin saatavilla. Myös opinnäytetyöhön käytettävän ajan säätely ja sen tekemiseen tarvittava priorisointi tulee olemaan tulevaisuudessaakin hyödyksi. Opinnäytetyön tekeminen on ollut kaikin puolin opettavainen kokemus.

Omasta mielestämme työ onnistui hyvin. Saimme avattua synkän turismin käsitettä teoriaosuudessa niin, että se on helppo ymmärtää, vaikka synkkä turismi ei olisi aikaisemmin ollut lukijalle tuttu aiheena. Saimme selitettyä synkän turismin kategoriat ja synkkyysasteikon niin, että synkän turismin sisäisiä eroja on helpompi ymmärtää ja synkän turismin monipuolisuutta ja -ulotteisuutta voidaan tarkastella tuloksissakin ymmärrettävästi.

Tutkimus toteutettiin määrällisenä tutkimuksena suurimmaksi osaksi monivalintakysymyksillä. Tällaisen kyselymuodon tuloksia on helpompi käsitellä ja vastausten vertailu on helpompaa, kuin muilla mahdollisilla tavoilla. Kyselyssä oli myös avoimia kohtia, jotta saataisiin tarkempaa selitystä joillekin valinnoille. Halusimme toteuttaa kyselyn määrällisenä tutkimuksena, sillä synkästä turismista ei ole juuri yhtään ennalta toteutettuja tutkimuksia ja määrällisen tutkimuksen avulla saimme mahdollistettua suuren vastaajamäärän ja tämän myötä luotettavamman ja laajemman vastaajamäärän kattavan tutkimuksen, kuin muilla tavoin. Nämä tutkimus- ja kyselymenetelmät olivat jälkeenpäin mielestämme oikea tapa tehdä työ, sillä saimme näin halutunlaisia vastauksia. Tutkimusta varten tuottamamme kysely oli myös mielestämme suurimmilta osin onnistunut. Jaoimme tutkimuskyselyä sähköpostilla Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoille ja kolmessa Facebook-ryhmässä vapaasti vastattavaksi. Saimme yhteensä 878 vastausta kyselyymme, joka oli enemmän kuin olimme osanneet toivoa. Analysoimme tuloksia Webropolissa. Vertailimme eri vastaajaryhmien vastauksia ja saimmekin tuloksia, joista oli tutkittavissa tutkimuskysymyksemme sisältäviä asioita. Tulosten yhteen koonti oli yllättävän aikaa vievää, mutta toteutimme sen mielestämme onnistuneesti siitä huolimatta.

Tuottamassamme kyselyssä on toki joitain asioita, jotka muuttaisimme, jos tutkimuskysely tehtäisiin uudelleen. Tärkeimpänä se, että selventäisimme vielä myöhemmässäkin vaiheessa synkän turismin käsitettä varmistaaksemme sen, että vastaaja kyselyyn vastatessaan on varmasti tietoinen siitä, mikä tutkimusaihe on. Kyselyyn olisi voinut laittaa lisää jatkokysymyksiä vetovoimatekijöistä, mutta koemme silti, että opinnäytetyön laajuuteen nähden tekemämme kysely oli toimiva ja tarpeeksi laaja. Kysymyspolut tuottivat hieman haasteita, mutta olivat erittäin oleellisia kyselyn toimivuuden kannalta. Kyselyn olisi voinut toteuttaa myös niin, että olisimme pyytäneet vastaamaan ainoastaan silloin, jos on vieraillut synkän turismin kohteissa. Tällöin vastauspoluille ei olisi ollut tarvetta. Mielestämme kuitenkin oli hyvä saada vastauksia myös niiltä henkilöiltä, jotka eivät vielä olleet vierailleet, mutta haluaisivat vierailla synkän turismin kohteessa. Kuitenkin heiltäkin on mahdollista kysyä, mikä heitä synkässä turismissa tai sen kohteissa kiinnostaa, eli mitkä ovat heidän osaltaan vetovoimatekijöitä synkässä turismissa.

Tavoitteenamme oli ymmärtää paremmin synkän turismin vetovoimatekijöitä eli niitä syitä, mitkä ihmisiä synkässä turismissa kiinnostaa sekä selvittää ihmisten tunteita ja kokemuksia kohteissa. Saimme näihin kysymyksiin tutkimuksemme avulla vastauksia, joten saavutimme opinnäytetyössä sen syvimmän tavoitteen. Yhteenvetona työn ja työnteon onnistumisesta sanoisimme, että suurilta osin työmme oli onnistunut.

Tämä tutkimus antaa yleisellä tasolla pohjatietoa synkästä turismista ja sen vetovoimatekijöistä. Jatkotutkimusideana jatkamaan tätä tutkimusta, voisi olla laadullinen tutkimus, jossa selvitetäisiin tarkemmin esimerkiksi tietyn kohteen vetovoimatekijöitä. Tätä tutkimusta saa käyttää lähteenä synkän turismin aiheesta tehtäville tarkentaville tutkimuksille.

LÄHTEET

- Anne Frank House, julkaisuajankohta ei tiedossa. Who was Anne Frank? Verkkojulkaisu. <https://www.annefrank.org/en/anne-frank/who-was-anne-frank/>. Viitattu 25.11.2021
- Auschwitz-Birkenau Memorial and Museum 2021. History. Verkkojulkaisu. <http://auschwitz.org/en/>. Viitattu 5.10.2021
- CHEN, Shengrong & Xu, Honggang 2020. The moral gaze in commercialized dark tourism. Verkkojulkaisu. https://www.researchgate.net/publication/346210336_The_moral_gaze_in_commercialized_dark_tourism. Viitattu 19.10.2021
- Dark Tourism, julkaisuajankohta ei tiedossa. Categories of Dark Tourism. Verkkojulkaisu. <https://www.dark-tourism.com/index.php/18-main-menus/mainmenussubpages/596-categories-of-dark-tourism#categories%20-%20graves>. Viitattu 8.10.2021
- DERY, Mark 1999. Tourist eating sandwiches in a concentration camp. Gettingit.com. Verkkojulkaisu. <http://gettingit.com/article/298>. Viitattu 8.10.2021
- HALLEY, G. (2004) Grief tourists lap up other people's pain. The Sunday Independent (Ireland) (14 Mar). Verkkojulkaisu. <https://www.independent.ie/world-news/europe/grief-tourists-lap-up-other-peoples-pain-26218746.html>. Viitattu 8.10.2021
- HEIKKILÄ, Tarja 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. Edita. Verkkojulkaisu. <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>. Viitattu 25.11.2021
- Holokaustin uhrien muisto ry, julkaisuajankohta ei tiedossa. Holokaustin luonne. Verkkojulkaisu. <https://hum.fi/tietoa-holokaustista/#holokaustin-luonne>. Viitattu 5.10.2021
- HOVI, Tuomas 2011. Synkkä turismi. *Sananjalka* (53), s. 181-195
- Les Catacombes De Paris 2018. History. Verkkojulkaisu. <https://www.catacombes.paris.fr/en/history>. Viitattu 5.10.2021
- MUSTONEN, Vilma-Lotta 2020. Lähtisitkö kanssani murhakävelylle? Synkän matkailun suosio kasvaa kotimaassa. Verkkojulkaisu. <https://www.360journalismia.fi/lahtisitko-kanssani-murhakavelylle-synkan-matkailun-suosio-kasvaa-kotimaassa/>. Viitattu 8.10.2021
- Paris – Convention and Visitors Bureau, julkaisuajankohta ei tiedossa. Cimetière du Père Lachaise. Verkkojulkaisu. <https://en.parisinfo.com/paris-museum-monument/71470/Cimetiere-du-Pere-Lachaise>. Viitattu 10.10.2021
- RAIVIO, Petri & Toivola Teemu 2014. Historian suurin maihinnousu yllätti natsi-Saksan 70 vuotta sitten. Yle. Verkkojulkaisu. <https://yle.fi/uutiset/3-7278861>. Viitattu 8.10.2021
- SHARPLEY, R. & Stone P. 2009. The Darker Side of Travel: The Theory and Practice of Dark Tourism. Bristol: Channel View Publications.
- SHEPPARD, Emma 2018. The rise of dark tourism: what's the appeal? inews. Verkkojulkaisu. <https://inews.co.uk/inews-lifestyle/travel/the-rise-of-dark-tourism-netflix-chernobyl-auschwitz-nuclear-japan-183877>. Viitattu 8.10.2021
- STOLE, Bryn 2018. Decline of the Civil War Re-enactor. The New York Times. Verkkojulkaisu. <https://www.nytimes.com/2018/07/28/style/civil-war-reenactments.html>. Viitattu 8.10.2021
- STONE, Philip 2006. A Dark Tourism Spectrum: towards a typology of death and macabre related tourist sites, attractions and exhibitions. *Tourism* (Vol 54, No 2/2006), s. 145-158

The Dungeons 2021. What Are The Dungeons? Verkkojulkaisu. <https://www.thedungeons.com/>. Viitattu 5.10.2021

TOIKKANEN, Jarkko & Virtanen A. Ira 2018. Kokemuksen tutkimus VI – Kokemuksen käsite ja käyttö. Vaajakoski: kirjaksi.net.

Tieteen termipankki 2016. Filosofia: Etiikka. Verkkojulkaisu. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:etiikka>. Viitattu 5.10.2021

VEIKKOLAINEN, Sari 2019. Somekirjoitukset ja kukkameret kertovat yhteisestä surusta – mutta mitä julkinen sureminen kertoo meistä? Yle. Verkkojulkaisu. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/06/11/somekirjoitukset-ja-kukkameret-kertovat-yhteisesta-surusta-mutta-mita-julkinen>. Viitattu 6.10.2021

VILKKA, Hanna 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä: ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

VILKKA, Hanna 2021b. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Visit Berlin, julkaisuajankohta ei tiedossa. Memorial to the Murdered Jews of Europe. Verkkojulkaisu. <https://www.visitberlin.de/en/memorial-murdered-jews-europe>. Viitattu 19.10.2021

Visit Tallinn, julkaisuajankohta ei tiedossa. Patarein vankila ja merilinnituksen näyttelyalue. Verkkojulkaisu. <https://visittallinn.ee/fin/matkailija/n%C3%A4e-koe/tekemist%C3%A4-tallinnassa/n%C3%A4ht%C3%A4vyydet-museot/175497/patarein-vankila-ja-merilinnituksen-nayttelyalue>. Viitattu 10.10.2021

World Nuclear Association 2021. Chernobyl Accident 1986. Verkkojulkaisu. <https://www.world-nuclear.org/information-library/safety-and-security/safety-of-plants/chernobyl-accident.aspx>. Viitattu 5.10.2021

Yle 2019. Historia: Pompejin viimeiset hetket – historiallisen kaupungin arki katkesi kohtalokkaalla tavalla. Verkkojulkaisu. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/12/28/historia-pompejin-viimeiset-hetket-historiallisen-kaupungin-arki-katkesi>. Viitattu 10.10.2021

LIITE 1: SAATEKIRJE

Hei,

Olemme neljännen vuoden restonomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä synkästä turismista ja sen vetovoimatekijöistä. Tämän kyselyn avulla on tarkoitus saada selville syitä ja motiiveja sille, miksi ihmiset vierailevat synkän turismin kohteissa.

Kyselyyn vastaaminen kestää 3-8 minuuttia ja se toteutetaan täysin anonyyminä. Kysely on avoinna 1.11.-15.11.2021 välisen ajan.

Kyselyyn pääset tästä linkistä: <https://link.webpolsurveys.com/S/5D6A7CA768EC2604>

Hi,

We are fourth year tourism and hospitality students and we are doing a thesis about the attractions of dark tourism. We are trying to find out more about the reasons and motives of people visiting dark tourism destinations.

It takes 3-8 minutes to complete this survey and answering is completely anonymous and confidential. The survey is open 1.11.-15.11.2021.

Here is the link to take the survey: <https://link.webpolsurveys.com/S/5D6A7CA768EC2604>

Kiitos jo etukäteen vastauksestasi ja ajastasi! / Thank you for your time!

Ystävällisin terveisin / Best regards
Senja Eskelinen ja Tero Hämäläinen
MM18SMA

LIITE 2: KYSELY

Synkän turismin vetovoimatekijät

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen lähettämiseksi.

Olemme restonomiopiskelijoita Savonia-ammattikorkeakoulussa. Teemme opinnäytetyötä, jonka aiheena on dark tourism eli synkkä turismi. Tarkoituksenamme on selvittää tämän kyselyn avulla, mikä ihmisiä kiinnostaa synkässä matkailussa ja mitkä tekijät vaikuttavat kyseisten matkakohteiden valintaan.

Synkällä turismilla tarkoitetaan kuolemaan, katastrofeihin, kauhuun ja kärsimykseen assosioitavaa matkailua. Synkän turismin matkakohteita ovat esimerkiksi keskitysleirit, katakombit, terrori-iskujen tapahtumapaikat, vankilat, luonnonkatastrofien tai erilaisten onnettomuuksien tapahtumapaikat, julkisuuden henkilöiden kuolinpaikat ja haudat, sekä hautausmaat yleisesti tai kohteet, joissa esitetään tai lavastetaan kuolemaan liittyviä tapahtumia, kuten erilaiset museot tai leikkimielisesti toteutetut historialliset kauhukierrokset.

Kyselyyn vastaaminen kestää 3-8 minuuttia. Kyselyyn vastataan anonymisti eikä sinua voida yhdistää antamiisi vastauksiin.

Kiitos ajastasi!

Senja Eskelinen ja Tero Hämäläinen

Sukupuoli *

- ☐ Nainen
- ☐ Mies
- ☐ Muu
- ☐ En halua vastata

Ikä *

- ☐ 18-29
- ☐ 30-39
- ☐ 40-49
- ☐ 50-59

☐ 60+

Koulutusaste *

- ☐ Peruskoulu
- ☐ Ammattikoulu / lukio
- ☐ Alempi korkeakoulu
- ☐ Ylempi korkeakoulu

Onko synkkä turismi (dark tourism) sinulle käsitteenä ennestään tuttu?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Oletko vieraillut jossain synkän turismin kohteessa aikaisemmin? *

- ☐ Kyllä
- ☐ En
- ☐ En osaa sanoa

Kysymyksen säännöt

Oletko vieraillut jossain synkän turismin kohteessa aikaisemmin?

Kyllä

Sääntö: Hyppää kysymykseen

Jos vaihtoehto on valittu Hyppää kysymykseen Missä synkän turismin kohteessa/kohteissa olet vieraillut?

En

Sääntö: Hyppää kysymykseen

Jos vaihtoehto on valittu Hyppää kysymykseen Haluaisitko vierailla jossain synkän turismin kohteessa?

En osaa sanoa

Sääntö: Hyppää kysymykseen

Jos vaihtoehto on valittu Hyppää kysymykseen Haluaisitko vierailla jossain synkän turismin kohteessa?

Haluaisitko vierailla jossain synkän turismin kohteessa? *

☐ Kyllä

☐ En

Kysymyksen säännöt

Haluaisitko vierailla jossain synkän turismin kohteessa?

Kyllä

Sääntö: Hyppää kysymykseen

Jos vaihtoehto on valittu Hyppää kysymykseen Missä näistä kohteista vierailisit mieluiten?

En

Sääntö: Hyppää kysymykseen

Jos vaihtoehto on valittu Hyppää kysymykseen Mistä syistä et halua vierailla synkän turismin kohteissa? Voit halutessasi avata valintaasi tarkemmin kommenttikenttään.

Kysymys Oletko vieraillut jossain synkän turismin kohteessa aikaisemmin? on Hyppää kysymykseen sääntö tälle kysymykselle

Kysymys Oletko vieraillut jossain synkän turismin kohteessa aikaisemmin? on Hyppää kysymykseen sääntö tälle kysymykselle

Missä synkän turismin kohteessa/kohteissa olet vieraillut? *

Kysymyksen säännöt

Missä synkän turismin kohteessa/kohteissa olet vieraillut?

Ei vielä kysymyssääntöjä

Kysymys Oletko vieraillut jossain synkän turismin kohteessa aikaisemmin? on Hyppää kysymykseen sääntö tälle kysymykselle

Valitse yksi vierailemistasi kohteista ja kirjoita se alla olevalle tekstikentälle. Pidä valitsemasi kohde mielessäsi, sillä seuraavat kaksi kysymystä koskevat sitä. *

Miksi kiinnostuit valitsemastasi kohteesta? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto. *

- ☐ Kohteen historia
- ☐ Tuntemani ihmisen suositus
- ☐ Kohteen markkinointi
- ☐ Sosiaalinen media / internet
- ☐ Joku muu, mikä?

Millaisia tunteita koit vieraillessasi valitsemassasi kohteessa? Valitse yksi tai useampi vaihtoehto. *

- ☐ Suru
- ☐ Kauhu
- ☐ Empatia
- ☐ Viha
- ☐ Sääli
- ☐ Ahdistuneisuus
- ☐ Kiinnostus
- ☐ Välinpitämättömyys
- ☐ Vahingonilo
- ☐ Jokin muu, mikä?

Missä näistä kohteista vierailisit mieluiten? *

- ☐ Auschwitz
- ☐ Tšernobyl
- ☐ Pompeiji
- ☐ Anne Frankin kotitalo
- ☐ Ground Zero (9/11 muistomerkki)
- ☐ Kuoleman kentät (Kambodža)
- ☐ Pariisin katakombit

Kysymyksen säännöt

Missä näistä kohteista vierailisit mieluiten?

Ei vielä kysymyssääntöjä

Kysymys Haluaisitko vierailla jossain synkän turismin kohteessa? on Hyppää kysymykseen sääntö tälle kysymykselle

Mistä syistä olet vieraillut/vierailisit synkän turismin kohteissa? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon ja halutessasi avata valintaasi tarkemmin kommenttikenttään. *

☐ Oppimissyistä	____
☐ Tunnesyistä	____
☐ Uskonnollisista syistä	____
☐ Kokeaksesi jotain uutta	____
☐ Mielenkiinnosta "tuntematonta" kohtaan	____
☐ Joku muu, mikä?	____

Kysymyksen säännöt

Mistä syistä olet vieraillut/vierailisit synkän turismin kohteissa? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon ja halutessasi avata valintaasi tarkemmin kommenttikenttään.

Kysymyksen säännöt

Sääntö: Lopeta kysely

Lopeta kysely ja ohjaa vastaaja kiitossivulle.

Mistä syistä et halua vierailla synkän turismin kohteissa? Voit halutessasi avata valintaasi tarkemmin kommenttikenttään. *

☐ Eettiset syyt

☐ Synkän turismin aihe ahdistaa minua

☐ Synkän turismin kohteet eivät kiinnosta minua

☐ Joku muu, mikä?

Kysymyksen säännöt

Mistä syistä et halua vierailla synkän turismin kohteissa? Voit halutessasi avata valintaasi tarkemmin kommenttikenttään.

Ei vielä kysymyssääntöjä

Kysymys Haluaisitko vierailla jossain synkän turismin kohteessa? on Hyppää kysymykseen sääntö tälle kysymykselle